Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 30 Montgomery St. Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237, (201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюз (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXVII. Ч. 230. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 29-го ЖОВТНЯ 1980 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, OCTOBER 29, 1980 No. 230. VOL. LXXXVII.

Українські науковці візьмуть участь у сесії славістів

Філядельфія, Па. — (Б. Р.) У річному з'їзді американських славістів, АААСС, який відбудеться тут від 5-го до 9-го листопада в Шератон готелі, бере участь кільканадцять українських славістів з різними доповідями.

Наукове Т-во ім. Шевченка матиме дві сесії: історичну, під гаслом „1000-ліття хрещення України", і літературну, п. н. „Українська література між Сходом і Заходом".

Перша сесія, історична, відбудеться в середу, 5-го листопада, о год. від 3-ої до 5-ої по полудні, в кімнаті 556, і в ній виступатимуть з доповідями професори: М. Лабунька, Т. Бирд, Катерина Косман, С. Горак (голова), і о. В. Поспішил.

Друга сесія, літературна, відбудеться в четвер, 6-го листопада, від год. 9-ої до 11-ої ранку, в кімнаті ч. 540, з участю професорів: Л. Онишкевич, Н. Пазуняк, А. Кіпи й Б. Романенчука.

Крім того тут матиме місце інший панель під маркою УММАН на тему „Лінгвіцид (мововбивство) у балтослов'янських країнах" з доповідями професорів: М. Степаненка, Р. Кулет дю Гарда, Марії Брукс, Наталії Пазуняк, Яра Славутича, Анни Бойцун, Т. Онуферка й К. Церкевича. Ця сесія відбудеться також у четвер, 6-го листопада, від год. 9-ої до 11-ої ранку, в кімнаті ч. 527.

Відбудуться також інші сесії на теми: „Київська і Московська Русь", „Національні меншини у Східній Европі", „Совєтська політика в Азії" і „Григорій Сковорода".

Округа УНС в Ню Йорку відбула організаційні наради

Ню Йорк, Н. Й. (В. Л-ць). — В четвер, 23-го жовтня ц.р., тут в Українському Народному Домі відбулися, скликані Окружним Комітетом, чергові наради представників Відділів Українського Народного Союзу Нюйоркської Округи з участю понад 40 осіб, переважно секретарів та інших відділових урядовців, а також конвенційних делегатів й членів Екзекутиви з метою серйозного обмірковання організаційної осінньо-зимової кампанії метою якої є приєднати до кінця цього року 2,000 нових членів.

Взагалі організаційна проблематика домінувала на цих, до речі добре переведених і конструктивних зборах на яких численні дискутанти висловили свою турботу про дещо сповільнений розвиток УНС в організаційній ділянці, наголошуючи, що не гроші, а членство є важливим елементом розвитку забезпеченевої, братської організації, якою є Український Народний Союз.

Звітуючи коротко про діяльність Округи її голова головний радний Микола Хоманчук також наголошував важливість організаційної кампанії, а на доказ цього він передав на руки головного предсідника д-ра Івана Флиса, який разом із заступницею головного предсідника Марією Душник репрезентував головний Екзекутивний Комітет на цих зборах, 14 нових аплікацій новозорганізованих членів, що їх йому напередодні зборів передали секретарі: Василь Цюпа — 1 аплікацію на 5,000 долярів забезпечення, Евстахія Мілянич — 1, Марія Душник — 2, Іван Пригода — 3, д-р Василь Палідвор — 4, Михайло Салдан — 1, Іван Хома — 1, Микола Хоманчук — 1.

Перебираючи з рук голови Округи нові аплікації, д-р І. Флис з'ясував при тому дуже чітко і обширно стан УНСоюзу на сьогоднішній день заподаючи, що майно Союзу становить тепер 44,737,000 долярів, на один мільйон більше, як в серпні 1979 року. Збільшились також приходи до каси УНС, — заявив головний предсідник, але збільшились також витрати на протязі останніх вісьмох місяців. Він висловив турботу, що багато членів згрошевлюють свої грамоти з причин загальної інфляції, яка тепер панує в американській економіці. В числі витрат становили також збільшені стипендії для студентів на суму 34,100 долярів і дотації різним, зокрема молодечим, студентським, церковним і науковим організаціям, що їх приділює Головний Уряд на своєму річному засіданні. Чинш з Української Будівлі становив 1,133,000; розходи на вдержання будинку 898,000; чистий прихід 235,000 долярів.

Повідомляючи про те, що головний організатор Василь Оріховський хворий і знаходиться в лічниці, д-р І. Флис прочитав список тих секретарів і організаторів, які досі зорганізували п'ять і більше членів. Ними були: М. Хоманчук — 17, Васьків — 30, Москаль — 9, пані Юзенів — 10, д-р В. Палідвор — 15, Безкоровайний — 6, Толопко — 6, А. Копистянський — 5, С. Чума — 11, д-р М. Шпитко — 11. Предсідник повідомив також, що в цьому році зорганізовано досі 1,600 членів. УНС все ще шукає добрих організаторів. Пороблено також заходи в західній Канаді, щоб і там розвинути організаційну діяльність.

На залю нарад увійшов колишній головний предсідник, а тепер почесний член УНС Йосип Лисогір і його привітав голова Округи та попросив до почесного стола. Потім коротко говорила заступниця головного предсідника М. Душник. Вона відмітила, що 12 Відділів Округи не зорганізували ані одного члена; закликала жінок-організаторів до посилення організаційної праці. Висловила признання редакторам „Українського Тижневика" за добре редагування газети.

У запитах і дискусії забирали голос: М. Кульчицька, д-р І. Сєрант, д-р В. Палідвор, д-р М. Шпитко, І. Пригода, Наталія Хоманчук, Евстахія Мілянич, Л. Фігурський, д-р О. Соколишин, рад. Б. Ластовецький, М. Салдан та інші. Дискутанти турбуючись за долю УНСоюзу, порушили цілий ряд важливих справ, які в будучому мали б покращати організаційну працю. Вони домагалися більшої ініціятиви від Екзекутиви УНС, яка, на їхню думку, повинна своїми ініціятивами і програмами допомогти секретарям в організуванні нових членів; нарікали на низькі відсотки від сум забезпечення; доражували ангажувати на Союзівку тільки українські мистецькі одиниці; вимагали щоб члени Головного Уряду більше активізувались в Округах; домагались не поміщувати таких матеріялів у „Свободі" і „Українському Тижневику", які дразнять цю чи інші групи української спільноти, бо це дуже шкодить секретарям у їхній організаційній праці; вимагали віднови висилки „Українського Тижневика" для всіх членів; рекомендували більше витрачати на рекляму; нарікали на доставу газет; вимагали більше організаторів, побудови до-

(Закінчення на стор. 6)

В Ню Йорку проходитиме Тиждень Слов'янської Культури

Ню Йорк, Н. Й. — Другий річний Тиждень Слов'янської Культури, учасниками якого будуть поляки, українці, словаки, білоруси, македонці, болгари, росіяни, чехи, серви, хорвати, і словенці, відбудеться тут від неділі 9-го до неділі 16-го листопада. Початок цього Тижня буде позначений фестивалями слов'янських народних танцювальних ансамблів в неділю 9-го листопада о 2:30 годині по полудні у Фешен Інституті Технології, 227 Захід 27-ма вулиця в Мангеттені. Виступить 10 груп.

Виставка слов'янської книги буде влаштована в головній будівлі Нюйоркської Публічної бібліотеки, 42 вулиця і П'ята авеню, від 10-го до 15-го листопада. Мистецька виставка буде експонована в Українському Інституті Америки при 79-ій вулиці і 5-ій авеню від листопада 11-го до 14-го в годинах 5-8 по полудні і в суботу 15-го від 12-год. опівдні до 8-ої год. вечора.

Симпозіюм під заголовком „Слов'янська етнічна спадщина в сучасній Америці" з панелістами з різних слов'янських громад, буде мати місце в Українському Інституті Америки в п'ятницю 14-го листопада, о годині 7:30 вечора.

Зразки слов'янського народного прикладного мистецтва і слов'янське кулінарне вміння в приготуванні спеціяльного печива й страв будуть подаватися в суботу й неділю, 15-го і 16-го листопада, в словацькій школі св. Івана Непомученого, 406 схід 67 вулиця в Мангеттені. Суботні години: від 12-ої до 10-ої вечора, недільні години від 12-ої до 6-ої години по полудні. Тут передбачаються і артистичні естрадні виступи.

Цей Тиждень влаштовує товариство — Слов'янська Спадщинна Рада Америки, Інк., до якої належать представники білорусів, болгар, македонців, росіян, сербів, словаків, словенців і українців, від яких до Ради директорів цього Т-ва входить Ірена Стецура.

У відкритті Тижня Слов'янської Культури танечним фестивалем в неділю, 9-го листопада, у Інституті мод, братимуть участь понад дві сотні танцюристів і співаків-хористів у народних вбраннях. До згаданих вгорі груп тут дійде ще хорватська група. Ціна квитка — 5 долярів.

Прийняття з різнонаціональними й урядовими привітами, з коктейлем і музичною програмою буде влаштоване в Українському Інституті Америки в понеділок, 10-го листопада, о 8-ій год. вечора для запрошених гостей.

В брошурці-летючці Товариства, виданій з нагоди Тижня, сказано й підкреслено, що кожний восьмий американець є слов'янського походження, а в Европі — кожний третій житель є слов'янин. Адреса Слов'янської Спадщинної Ради: Slavic Heritage Council of America, Inc., 152 East 79th St., New York, N.Y. 10021, tel: (212) 734-3131, 535-3691, 461-7789.

Появився 5-ий том студій про українців у Канаді

Вінніпег, Ман. — П'ятий том „Студій до історії українців Канади" авторства д-ра Михайла Марунчака, який саме появився з друку, подібно як і чотири попередні томи цього автора, відкривають низку призабутих історичних картин та розвоєвих суспільних процесів українців Канади. Том цей нараховує 300 сторінок друку і присвячений українським проблемам в Канаді між двома світовими війнами.

Багато уваги і місця приділяє автор праці проф. Івана Боберського в Канаді, який був одним із перших відпоручників Західньої Української Народної Республіки на американський континент, в часі дипломатичного змагу уряду цієї республіки за визнання Східньої Галичини незалежною державою. В цьому томі зроблено оцінку праці Українського Центрального Комітету Українців Канади, який тісно співпрацював з місією ЗУНР. В цьому томі мова про політичні і релігійні зрізничкування та поділи, які мали в багатьох відношеннях від'ємний вплив на життя спільноти. Є тут теж копії офіційного листування організованого українства Канади з урядовими чинниками, які автор подав під такими трьома наголовками: 1) Меморандуми в справі українського питання в Европі; 2) Меморандум і листування в справі української іміграції в роках 1924-1925; 3) Чартер і меморандум Товариства Опіки св. Рафаїла.

Англомовний вступ до цієї праці написав д-р Михайло Іванчук.

Працю можна набути в УВАН, цебто у видавців, або в книгарнях. Там теж можна набути чотири попередні томи. Ціна цього видання — 20 долярів.

В РИМІ ЗАКІНЧИВСЯ СИНОД ЄПИСКОПІВ

Рим, Ватикан. — Тут, в суботу, 25-го жовтня, закінчився одномісячний П'ятий Світовий Єпископський Синод, який нараджувався під зверхністю Папи Івана Павла Другого над проблемами християнської родини зокрема, а світової родини загально. Папа Іван Павло II, промовляючи латинською мовою на закритій кінцевій сесії Синоду в Сікстинській каплиці до 215-ти Владик Католицької Церкви, підкреслив і наголосив, непохитне бажання Церкви утримати родину міцною, традиційною, яка живе згідно з законами християнської віри, відкидаючи намагання модернізувати родину, достосовуючи її поведінку до сучасного, в більшості невіруючого світу.

Зокрема Папа підкреслив потребу родини слідувати за традиційним вченням Церкви про родину і вважав непотрібним пропозицію попереднього дня канадської делегації Владик, щоб започаткувати нові вивчення проблеми розведених католиків і одружених вдруге, щоб їм було дозволено доступати до Причастя. Такі католики можуть приступати до Причастя лише тоді, коли б вони утримувалися від статевих зносин, які дозволені Церквою лише одруженим людям і лише з метою родити нащадків. В Папському посланні до родини підкреслювалося також, що такі знову одружені католики не уважаються віллученими від Церкви, бо в силу їх хрещення вони християни, отже можуть і повинні брати участь у житті Церкви шляхом молитви, вислухання Слова Божого, участю в активному житті їхньої громади та в служжінні й популяризуванні милосердя й справедливости. Крім „Послання до християнської родини в модерному світі" Синод підготував кінцевий документ, що охоплює 43 пропозиції, як Церква може поліпшити своє навчання католицької доктрини в світі і давати краще провідні напрямні, як поводитися з католиками, які не притримуються деяких церковних заповідей. Цей документ передано Папі для його ухвали, чи зміст документу буде проголошено публічно, як і „Полсання". Цей останній в свою чергу включає 21 пункт — 21 тезу, які були обговорювані на Синоді. Деякі з цих 21-ої тези Владики бажають увести в Міжнародну Хартію Прав Родини. Така Хартія, — на думку Владик, — мала б захищати права одруженої пари мати стільки дітей, скільки вона уважає за потрібне, і Хартія закликала б до припинення урядових втручань щодо контролі народин у деяких країнах третього світу. Бо часто-густо, — кажеться в цьому документі, — недоторканість домашнього вогнища у справах віри, освіти дітей, відповідального материнства й батьківства не шанується, права родини топчуться і тоді такі родини більше уважають себе за пасинків і жертв свого уряду, а не за людських істот, які відповідають самі за свої власні справи. „Родини примушені — і проти цього ми якнайсильніше протестуємо — вживати такі неморальні заходи для розв'язування соціяльних, економічних і демографічних проблем, як штучні запобігання запліднению або, що навіть жахливіше, стерилізація, аборти й евтаназія", — кажеться в цьому документі.

Синод Владик, як дорадча рада при Папі, установлено на Другому Ватиканському Соборі в 1965 році і до нього входять всі єпископи Католицької Церкви. Він збирається на такі наради щотри роки, щоб обговорювати церковні й мирянські проблеми та радити Папі про це. Синод не є законодавчим тілом і не може виносити ухвал, а лише дораджує Папі, який може ці ради прийняти або відкинути чи змодифікувати та вирішити, чи ці ради треба оприлюднювати, чи ні.

МЕТРОПОЛІТАЛЬНА ОПЕРА в Ню Йорку все ще зможе розпочати свої вистави, — передбачають оптимісти, — щоб врятувати бодай частину цьогорічного театрального сезону, який не розпочався через занадто високі вимоги страйкуючих музикантів. В суботу, 25-го жовтня, поміж оперовою адміністрацією й речниками музик була підписана тимчасова угода, яку ще мусить ратифікувати повний склад оркестри, як також і Рада директорів Опери. Якщо договір буде підписаний, то оперовий сезон міб би розпочатися десь в днях поміж 17-им і 24-им листопада. Головним каменем спотикання в переговорах про новий контракт праці поміж музикантами й Оперою була вимога оркестри перейти на чотириденний тиждень праці, щоб члени оркестри грали тільки чотири вечірні вистави, а не п'ять вечорів, як це є досі.

В ПОЛЬЩІ ЗНОВУ ЗАГОСТРЮЄТЬСЯ СИТУАЦІЯ

Ґданськ, Польща. — Представники незалежної профспілки в Польщі „Солідарносьць" звернулись до прем'єр-міністра Юзефа Піньковского, щоб він негайно прибув до Ґданська на переговори з репрезентантами вільної профспілки, якщо уряд хоче запобігти новим страйкам, бо серед робітництва, у зв'язку з протяганням затвердження профспілки „Солідарносьць" панує невдоволення. Прем'єр Піньковскі, на здивування всіх, потрактував пересторогу робітників дуже серйозно і попросив представників профспілки зустрінутись з ним у Варшаві.

Лєх Валєса, новий голова профспілки й інші чільні лідери робітничого руху покищо не відповіли прем'єрові на його пропозицію, але в політичних колах панує переконання, що не зважаючи на напружені відносини між урядом у Варшаві і новою профспілкою, зустріч така правдоподібно відбудеться, бо польський комуністичний уряд не може позволити собі на ще один хочби короткотриваючий страйк, який остаточно зруйнував би польську економіку.

Нова ініціятива профспілки про зустріч зумовлена рішенням окружного суду у Варшаві, який погодився у п'ятницю, 24-го жовтня ц.р. зареєструвати, тобто злегалізувати дію профспілки „Солідарносьць" з передумовою, що до статуту і правильника будуть внесені деякі зміни, а головно зміна про визнання провідної ролі польської Комуністичної партії в робітничому русі і суспільному житті взагалі. У відповідь на рішення суду речники профспілки випрацювали свою листу вимог до уряду, яку вони хочуть особисто передати прем'єрові Піньковському, щоб опісля уряд не оправдувався, що йому не були відомі вимоги робітництва.

Рішення про потребу зустрічі з прем'єром Піньковским було прийняте делегатами вільної профспілки із 39-ти місцевостей, які прибули до Ґданська, щоб обміркувати рішення окружного суду у Варшаві. Деякі делегати домагалися сильнішого тиску на уряд. Взагалі домінувала думка, щоб негайно розпочати страйк, якщо уряд зігнорує запрошення прем'єра на розмови з робітниками. В кінцевому комунікаті так і сказано, що якщо прем'єр Піньковскі не прибуде до Ґданська, то профспілка „Солідарносьць" автоматично перетвориться на центральний страйковий комітет і розпічне обмірковувати пляни нового страйку, хоч правний дорадник профспілки Ян Ольшевскі не дораджував лідерам юнії, яка нібито контролює вісім мільйонів робітників, розпочинати конфронтацію з урядом, а радше вичекати на рішення Варшави. В останній хвилині принято пропозицію Валєси, щоб до Варшави виделегувати 10 представників профспілки, які мали б за завдання намовити прем'єра на приїзд до Ґданська.

Західні політичні спостерігачі думають, що у зв'язку з інтенсивною критикою, яка надходить до Варшави з інших сателітних країн, центральний варшавський уряд не буде занадто ангажуватися у розмови з робітниками і не буде багато обіцяти, як це було раніше.

У світі

ВПЕРШЕ В ІСТОРІЇ АРАБСЬКУ країну офіційно відвідав президент Ізраїля. Ця п'ятиденна державна візита Іцака Навона в Єгипті розпочалася в неділю, 26-го жовтня, привітом на летовищі, що його склав з теплотою президент Єгипту Анвар ель-Садат, 21-разовими гарматними привітальними сальвами та китицями квітів від єгипетських дітей. Єгипет уважає цю візиту за тільки церемоніяльну і державних справ тут не буде порушувано. Президент Навон, який має за собою студії арабської мови й культури, зустрінеться з єгипетськими артистами й письменниками та іншими діячами арабської культури. Він також плянує відвідати славнозвісні місця археологічних розкопів і історичних пам'яток стародавнього Єгипту.

КРЕМЛІВСЬКІ ЛІДЕРИ вирішили „морально" підтримати президента Джіммі Картера у виборах, які, як відомо, відбудуться 4-го листопада ц.р. Кремлівські лідери довго відтягалися, не знаючи, на яку стати, — кажуть західні політичні спостерігачі, — але в кінці вирішили, що їм краще буде співпрацювати з Картером, як з республіканцем Роналдом Регеном. Західні дипломати в Москві, які перевели цілий ряд приватних розмов із совєтськими чинниками кажуть, що переважив аргумент Картерового стремління, за всяку ціну підписати американсько-совєтський договір про обмеження стратегічної нуклеарної зброї (САЛТ II). Реген натомість висловив думку, що у справі договору повинні відбутися ще дискусії між урядами ЗСА і СССР.

В Америці

ПЕРШУНОМ НЮЙОРКСЬКОГО маратону, що відбувся при участі понад 16,000 учасників з 44 країн у неділю, 26-го жовтня, вийшов 22-річний студент останнього року Орегонського університету Альберто Салязар, який походить з Куби, але є вже американським постійним мешканцем у Вайленд, Масс. Він пробіг ці понад 26 миль протягом двох годин, 9-ти хвилин і 41-єї секунди. Це вперше в історії цього спорту, що переможцем вийшов бігун, який біг в маратоні перший раз. А. Салязар також встановив своєрідний рекорд: це найшвидший маратонський біг, здобутий аматором, другий щодо швидкости маратон, виграний американцем, і восьмий щодо швидкости в світі. Жіночий маратон здобула вже третій раз послідовно учителька з Осльо, Норвегія, Ґрета Вайц.

СИЛЬНИЙ ВІТЕР з дощем, — осіння буря зі зливою, — що навідали в суботу, 25-го жовтня, південно-східній Ню Йорк, залишили два дні без електрики 25 тисяч будинків, переважно на Лонг Айленді і у повіті Вестчестер, порвавши й затопивши дроти електричної мережі.

ПОСАДНИК НЮ ЙОРКУ Едвард Кач буде вести передвиборчу кампанію за президента Картера на Фльориді серед американців жидівського роду, серед яких кандидатура Джіммі Картера не втішається популярністю. Посадник має замір вести кампанію за Картера також у Філядельфії і теж серед жидівських виборців.

УКРАЇНЦІ НЮАРКУ-ІРВІНҐТОНУ ВИСТУПИЛИ В ОБОРОНІ Ю. ШУХЕВИЧА

Ірвінгтон. — Біля 1,000 осіб, не зважаючи на загрозливу дощову погоду, відбули двогодинну маніфестацію тут в суботу, 18-го жовтня, в обороні довголітнього політв'язня Юрія Шухевича, який вже понад 30 років карається у московських концтаборах і на засланні, вперто відмовляючись відцуратись свого покійного батька, головного командира УПА, ген.-хор. Романа Шухевича — Тараса Чупринки.

Маніфестація, яка почалась молебнем у церкві св. Івана Хрестителя, влаштував Відділ УККА Нюарку-Ірвінгтону при співучасті Стейтової Координаційної Ради УККА. Після молебня, що його відслужили отці парафії на чолі з парохом о. Михайлом Кучм'яком, ЧНІ, та в якому взяли участь молодечі, жіночі і комбатантські організації з їхніми прапорами, учасники маніфестації довгим походом перейшли з-під церкви до Міської будівлі в Ірвінгтоні, де й відбулась головна частина цієї чергової оборонної акції.

Під час походу, що його очолювали юні представники молодечих організацій з великим написом англійською мовою: „Звільніть українського політв'язня Юрія Шухевича", молодь роздавала прохожим летючки з відповідним поясненням цілі демонстрації. Крім організаторів маніфестації, в поході, а відтак у програмі, взяли участь американські політичні діячі та недавній політв'язень Ніна Строката-Караванська.

Програму біля Міської будівлі відкрив інж. Микола Семанишин, голова Координаційної Ради, та передав її ведення англійською і українською мовою проф. д-рові Миколі Чировському. Американський національний гимн відспівала Марія Фесьо, а молитву провів о. С. Непрель, парох української православної церкви св. Тройці у Ірвінгтоні.

Першим виступив місцевий демократичний конгресмен Джозеф Мініш, який висловив обурення з приводу постійних порушень основних прав людини в СССР, та закликав до посиленого натиску на Москву світовою публічною опінією та урядовими чинниками західніх держав, щоб добитись звільнення Шухевича та інших політв'язнів.

Резолюцію в цій справі у стейтовій асамблеї обіцяв внести стейтовий сенатор Джон Кофілд, який запевнив зібраних, що „нам доля Шухевича і інших не є обоятна", тому резолюція „вимагатиме від президента Картера і Конгресу ЗСА інтервеніювати в справі Шухевича". Запевнення кожночасної співпраці з українською громадою висловив

(Закінчення на стор. 6-ій)

(Фота: Стів Андрасік)

Група учасників маніфестації з транспарантами.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.
Subscription: 1 year — $30.00, 6 months — $16.00, 3 months — $9.00. UNA members 65¢ a month. Change of address — 50¢. Make checks or money orders payable to "Svoboda".
Postmaster: Send address changes to "Svoboda", P.O. Box 346, Jersey City, N.J. 07303.

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата: на рік — $30.00, на півроку — $16.00, на 3 місяці — $9.00. Для членів УНСоюзу 65¢ міс. За кожну зміну адреси — 50¢. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Москва і народи третього світу

Між численними проблемами, які Америка мусить взяти під увагу, є проблема народів третього світу (Африка, Азія і Середня Америка), серед яких совєтська брехлива пропаґанда має успіх. Покищо розвиток подій у цих критичних частинах світу вказує на те, що совєтська торговельна та воєнна фльота допомагає СССР поширити його торговлю з народами третього світу, що розвиваються не на користь Америки. В парі з тим йде совєтське проникання в ті країні і СССР використовує всякі можливі дані, потрібні для совєтської розвідки.

Згідно з опінією китайських комуністів, — які твердять, що вони знають совєтські махінації куди краще, як американці чи европейці, — Москва змагає до здушення Західньої Европи контролею близькосхідньої нафтової ропи через Іран, який раніше чи пізніше, за сподіваннями Москви, піде під контролю СССР.

Москва вже зробила багато в цьому напрямі: вона посилає зброю до Іраку, Лівії і Сирії, консолідує свої стратегічні позиції в Африці, Південному Ємені й Етіопії; вона встановила водні шляхи довкола Африки через своїх підрядних клієнтів у державах Мозамбіку й Анголі.

Москва має багато „договорів приязні" в третьому світі, через які вона підтримує „рухи національного визволення", головно в Південній Африці і з Палестинською Визвольною Організацією (ПВО). Крім того, понад 50,000 наємних кубинців, військових і цивільних, виконує роботу Москви в 16-ти африканських і близькосхідніх державах. Доносять також про присутність 15 тисяч „східньо-німецьких" дорадників у Південному Ємені й Етіопії.

Втративши Сомалію на „розі Африки", Москва вибрала Етопію за осередок своєї діяльности, де перебуває 10,000 кубинців, перевезених літаками з Анголі і 15,000, які прибули з Гавани. Крім того понад 10,000 „дорадників" привезено зі сателітних країн і самого СССР, а узброєння, доставлене до Етіопії, оцінюють понад 2 мільярди долярів.

Річ зрозуміла, що послідовна совєтизація Африки не ворожить нічого доброго Америці чи Західній Европі. Тому, зрозуміло, Америка та її союзники повинні протиділати тим совєтським заходам не тільки пропаґандою, але також певними економічними заходами. Америка не тільки повинна виявляти внутрішні слабості СССР, низький рівень життя совєтських підданих, переслідування, брак загальних людських свобід, і т.п., але подумати про інші конкретні кроки.

Крім того, з наближенням між Вашінґтоном і Пекіном, Америка повинна дати певну, хоч обмежену підтримку Китаєві проти Москви, який має свої власні порахунки з СССР власне на терені Африки.

Врешті-решт, енергійний президент Америки, зі зрозумінням та уявою про цю небезпеку для Америки і вільного світу, може легко знайти інші шляхи для протиставлення російській експансії в Африці.

Ярослав Гайвас

КІНЕЦЬ ІЛЮЗІЙ КАНЦЛЕРА ШМІДТА

Нинішню німецьку „східню політику" започаткував сучасний лідер Соціялістичної партії Західньої Німеччини Віллі Брандт, коли він був канцлером. Брандт з групою соціялістів сподівалися дуже наївно, як опісля виявилося, що за їхню політику, приязну Москві, вони вирвуть від неї і її сателітів концесії для обидвох частин Німеччини тепер, а згодом наближать їхнє об'єднання та причиняться до відпруження в Европі. Одначе вийшло зовсім інакше. Коли канцлер Брандт був на вершку здійснювання тієї політики в його штабі відкрито серед його найближчих співробітників і дорадників совєтського шпигуна. Вибухла велика афера, сполучена з кризою довір'я. Шпигуна засуджено на 5 років тюрми а розчарований і огірчений Брандт подався до димісії.

Гельмут Шмідт, який прийшов на його місце, продовжував його політику глибокого переконання, що вона корисна для німецького народу, для Европи, для світу. Промислово могутня Західня Німеччина дослівно купувала за великі суми девіз зближення — „приязнь" зі Совєтським Союзом та його сателітами, надіючись, що за добру волю і довір'я совєтський бльок платитиме тим самим. В додатку до доброї волі Західній Німеччині приходилося платити Совєтському Союзові грубі бариші в позичках, догідних сплатах за доставлені товари і т.п., а Східній Німеччині — ще й додаткові подарунки у різних формах. Найгірша ж форма з них — це своєрідна торгівля „живим товаром", коли комуністична Східня Німеччина відсилала до Західньої Німеччини людей за усталену „таксу" західньонімецьких марок. А за те Східня Німеччина ласкаво дозволяла німцям зі Західньої Німеччини відвідувати свої родини, приятелів, удержувати контакти, очевидно, знову за гроші.

Чим далі, тим західньонімецькі політики дорожили більше і більше своїми окремими зв'язками зі совєтським бльоком, а особливо зі Східньою Німеччиною, надіючись, що колись зближення й співпраця дійдуть до ступеня, від якого з'єднання обидвох Німеччин стане простою й нескомплікованою проблемою.

Нагло серед тих сподівань Східня Німеччина заговорила „ленінським язиком". Скінчився срібний сон соціялістичних архітектів „східньої політики" і проста большевицька дійсність показала своє відразливе обличчя. Східній Берлін видав 13-го жовтня зарядження для прибуваючих західніх німців. Замість дотеперішних 6,5 марки (західньонімецької) за побут у Східньому Берліні або 13 марок у Східній Німеччині, треба тепер західнім німцям міняти за день перебування в Східньому Берліні чи Східній Німеччині понад 25 марок. Ця контрибуція відбувається у формі виміни західньонімецьких марок на маловартісні східньонімецькі по примусовій стопі 1:1. З днем уведення того закону, тобто з 13-им жовтня ц.р., число відвідувачів упало на половину. Боннський уряд, прив'язував велику увагу до тих особистих і родинних зв'язків, але комуністичний уряд рішив, що великі матеріяльні користі не рівноважать тих наслідків, які мають відвідини людей Заходу.

Цього ж 13-го жовтня Еріх Гонекер виступив з великою промовою в Ґері. Він одним помахом знівечив ілюзії лідерів Західньої Німеччини про зближення, співпрацю, єднання. Своїм виступом він підкреслив, що тепер починається політика Abgrenzung (відмежування) обидвох Німеччин. Крім цього цю політику він зформулював у своїй статті в московській „Правді" ч. 281 з 7-го жовтня 1980 року під заголовком „В нерушимом единстве". Ось деякі цитати з неї:

„Для народу НДР (Східньої Німеччини) братнє об'єднання з Совєтським Союзом є і вічно буде найціннішим здобутком. Будучи тривалою частиною соціялістичної співдружности, НДР є в стані відбити всяке намагання західньонімецького імперіялізму. Результати і досвід 31-річного розвитку НДР — часу напруженої праці, рішучої і послідовної боротьби проти імперіялізму, а особливо проти західньонімецького імперіялізму — сповняють нас гарним почуттям довір'я до своїх сил. З боку західньонімецького імперіялізму не припиняються спроби випробувати селянсько-робітничу владу НДР, яка вона насправді тривала. Ті спроби, як відомо, завжди оберталися на некористь боннських політиків реваншу. Недавно відбуті маневри Об'єднаних збройних сил держав-учасників Варшавського договору „Братерства зброї 1980" переконливо доказали, що народи соціялістичної співдружности надійно забезпечені міцними, бойово наставленими і з'єднано діючими з'єднаннями на суші, на морі і в повітрі. Разом з хоробрими збройними силами Совєтського Союзу наші братні армії творять спільний фронт соціялізму й миру".

Багато подібного наговорив у тій статті гавляйтер Гонекер, яку він ще й до того помістив у російській „Правді". Але зацитованого тут вистачає, щоб побачити, якими вітрами повіяло зі сходу. Бож ідеться не про бідного Еріха, він же тільки підписався і говорить те, що йому диктують зі „зоряного Кремля".

Отримавши інформації про це все, боннський кабінет відбув 15-го жовтня поширене засідання кабінету міністрів. Чи і який вихід намітили соціялістичні провідники Західньої Німеччини і їхні демоліберальні союзники з тієї ситуації, ще не відомо. Але що вони не зробили б, положення залишиться важким і межово небезпечним. Як крухе скло Генекер і його московські наказодавці розбили всі ілюзії, які могли панувати в Бонні. Всі уступки, всі маневри, всі подарунки й бариші, всі концесії — нічого не помогли. Москва компромісу не знає! І задовольняється тільки тоді, коли все опиниться під її стопою.

Святослав Караванський

ДРУЖНЯ БЕСІДА

ПИТАННЯ: Як дійшло до повстань у совєтських концентраційних таборах у 1953 році, і хто був ініціятором повстань?

ВІДПОВІДЬ: Основною причиною заворушень у совєтських концентраційних таборах у 1953-58 рр. були нелюдські умови існування у цих таборах.

Які саме були ці умови можна зрозуміти з вимог, виставлених норильськими страйкарями під час страйку у 1953 році:

1. Припинити свавільні розстріли.
2. Скоротити робочий день до вісьмох годин.
3. Ґарантувати в'язням вихідні дні.
4. Покращати харчування.
5. Дозволити побачення з родичами.
6. Дозволити листування.
7. Покращати медичне обслуговування. Вивезти інвалідів з Крайньої Півночі.
8. Відмінити ношення номерів на одязі.

Починаючи з 1944 року совєтські табори стали поповнюватись в'язнями із земель повторно окупованих совєтською Москвою. Брак людських ресурсів, який спричинила війна, змусив московський режим відмовитись від практики масового винищення арештантів і використати „воєнних злочинців" на важких роботах. Учасники національних рухів опору складали велику частину табірного населення. Серед них — 50-60 відсотків складали українці — члени ОУН та учасники УПА.

Табір і табірні відносини справляли на новоприбулих гнітюче враження. Ніхто нікого не знав (передбачливе ЧК скупчувало у зонах незнайомих в'язнів). Потрібні були роки для ознайомлення із ситуацією та поміж собою. Потрібна була праця людей для згуртування і освідомлення в'язнів. І такі люди знайшлися з колишніх учасників підпілля. Колишні підпільники були і серед учасників і серед керівників заворушень.

Незалежно від норильського страйку відбулися заворушення на Воркуті та у Джез-Казґані (Казахстан).

Я особисто був свідком і учасником заворушень в'язнів на Колимі.

Після прийняття урядом ряду вимог норильських страйкарів, „ліберальний" Хрущов дав наказ розвезти усіх учасників страйку з Норильська — кого до тюрми, а кого до інших, ще не заражених духом бунтарства таборів, де бунтарям створити „духоту", тобто неможливі умови для будь-якого протесту.

І от етап із 700 норильчан прибуває до Магадану — до „столиці Колимського краю". Їх відвозять на віддалений „рудник" — копальню золота у спеціяльно приготовану зону. Але ніхто з норильчан не став до праці. Копальня, де основна робоча маса — в'язні — перестала функціонувати. Це приносило збитки і тоді було ухвалено розвезти норильчан по 20-30 чоловік по всіх таборах Колими. А за якийсь час після цього на всіх зонах почались заворушення. Одні тільки розповіді норильчан про їхній страйк справляли магнетичне враження на людей. Великий відсоток в'язнів перестав виходити на роботу, то тут, то там виникали місцеві короткі страйки, в'язні зривали замки на дверях та ґрати на вікнах, подекуди виганяли із зон табірних стукачів — посіпак адміністрації, в інших зонах руйнували табірні тюрми та ізолятори. Наглядачі боялися заходити до зон. Були випадки побиття наглядачів. Адміністрація не знала, що робити. І не тільки адміністрація, а й головний шеф тюрем і таборів СССР — Політбюро КПСС. Заворушення не припинялися по всьому СССР. З „Озерлаґу" (Тайшет), „Річлаґу" (Інта), „Дубровлаг" (Мордовія), з Володимира та інших тюрем СССР до Москви йшли тривожні телеграми: „Що робити?" Тоді ж таки відбувалися заворушення і у військових частинах, були страйки у „стройбатах" — будівельних батальйонах, які на 80 відсотків складалися із українців, литовців, естонців, лотишів. Виникла небезпека, що поведінка в'язнів заразить і „вільних" совєтських громадян — в'язнів Великої Зони — СССР. Треба було рятувати режим.

Тоді Політбюро КПСС ухвалило зробити амнестію і розсіяти бунтарників по Великій Зоні.

Коли табірне населення зменшилось на 90 відсотків — хвиля заворушень стала спадати.

Табірні повстання у 1953-58 роках — це один з яскравих сторінок руху опору народів СССР. Участь у табірних заворушеннях представників поневолених народів дає право зарахувати ці заворушення до українського, литовського, естонського та інших національних рухів опору.

Петро Андрусів

ПРО ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО В УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ

Українська преса на поселеннях своїм поземом, якістю і технічними спроможностями є явищем многогранним. Не зважаючи на різні критичні голоси і вимоги деяких читачів, ця преса у цілості є доволі прозорою картиною життя і способу думання української спільноти на поселеннях.

Серед усіх матеріялів на різні теми без труду можна завважити доволі серйозну скупість матеріялу про українське образотворче мистецтво. Виглядало б, що в різних ділянках суспільного, політичного, церковного і загально-культурного життя є стільки проблем, що на ті теми десятками років у нас появляються менше чи більше об'ємисті статті, ведуться цікаві дискусії, але ділянка українського образотворчого мистецтва не має проблем, що викликали б дискусію.

Та воно так тільки позірно виглядає. Кожен опублікований в пресі матеріял, кожна дискусія над ним постає перше унутрі зорганізованої групи людей, яких пов'язує спільність ідеї та журба за дальшу живучість їхньої спільної праці. Історичне минуле українського мистецького життя яскраво унагляднює слушність того твердження. Коли українські мистці були згуртовані в своїх об'єднаннях — таких, як: АНУМ, РУБ, Зарево, Гурток, „Спокій", опісля в УСОМ, в ОМУА, — в українській пресі матеріялів про образотворче мистецтво не бракувало. Ті матеріяли творилися внутрі тих організацій. Їхнім змістом були індивідуальні думки мистців, спільні сходини з рефератами, дискусії, обговорення виставок тощо.

Річ ясна — обставини змінилися, змінилися часи, але на превеликий жаль, проблеми української культури не тільки в них не зменшилися, але навпаки — значно зросли та ускладнилися. Сьогоднішня ситуація вимагає більших і складніших зусиль, щоб обороняти нашу духову спадщину від знищення її окупантом. Українське образотворче мистецтво є одним з важливіших об'єктів екстермінаційної і русифікаційної політики комуно-московського імперіялізму.

Треба з признанням відзначити, що немале число молодих українців, народжених у різних країнах вільного світу, вже після великого переселення, з чималою самопосвятою стає в обороні культури і національної гідности українського народу. Роблять це вони зорганізовано, з великою самодисципліною та зі силою віри в доцільність їхніх змагань. Серед тієї активної молоді тут і там трапляються також українські образотворчі мистці. Одначе вони є тільки спорадичним явищем у тому оборонному фронті. В тій акції мистці у вільному світі досі себе не проявили.

Немає сумніву, що образотворчі мистці — українці є чималою групою, яка собою представляє велику різнородність поземів, едукаційних унапрямлень, ідеологічних орієнтацій тощо. В цілості та група становить собою велику потенціяльну силу, яка, заговоривши одним збірним голосом, могла б сказати авторитетне слово, до якого багато серйозних людей у світі прислуховувалось би з чималою увагою.

Про ідеальне повне об'єднання тих мистецьких сил — годі мріяти. Воно ніколи не вдавалося в минулому і не має вигляду на майбутність. Мистці з натури є індивідуалістами у великій мірі — егоцентриками, а ті прикмети не дуже сприяють контактам цього типу людини з гуртом. Все досі сказане є посереднім описом емоційностей, які у великій мірі формують світонаставлення пересічного мистця.

Організація мистецького життя будь-якого середовища базується на всевічному продуманні початкових і дальших функцій, їхнього застосування в різних випадках та в доцільності існування організацій. Отже, організація є твором не так емоційностей, як радше функції розуму.

В українській громаді діються іноді важливі справи, серед яких часто під час конвенцій, загальних зборів, чи в дискусійних мітінґах заторкується проблеми української культури, але ані в тих дискусіях, ані в пізніших пресових звідом-

(Закінгення на стор. 6)

Перший Бібліографічний Конкурс УНІГУ

Комісія Бібліографічного конкурсу при УНІГУ — конкурсу, що його фундаторами стали св. п. Володимира і д-р Микола Ценко з Філядельфії — проголошує на академічний рік 1980/81 перший конкурс на праці з української бібліографії і книгознавства. Готові, але ще ніде недруковані бібліографічні праці на довільну тему з українознавства належить надіслати у чотирьох примірниках під власним прізвищем найпізніше до дня 1-го березня 1981 року. Конкурсова комісія розгляне надіслані матеріяли і найкращій із праць, що вноситиме серйозний новий вклад в українську бібліографію і книгознавство, приділить нагороду Ценків у сумі однієї тисячі долярів. Критеріями оцінки будуть: 1/актуальність і свіжість теми, 2/ організація матеріялу та якість виконання, 3/ якість і характер вкладу, що його дана праця вносить в ділянку української бібліографії або книгознавства. Проголошення висліду конкурсу та вручення нагороди відбудеться у червні 1981 року на Гарвардському університеті.

Всіх зацікавлених запрошуємо взяти участь у конкурсі. Виконання праць може бути українською або англійською мовами, але тематика обмежена до проблем, пов'язаних із українознавством. Це можуть бути праці довідкового типу, — наприклад: бібліографічні покажчики творчости якогось автора, бібліографічні покажчики змісту якогось журналу чи серії видань, анотовані тематичні бібліографії якогось предмету, — бібліографічні есеї аналітичного чи описового типу, або більш загальні праці, в яких українська рукописна чи друкована книга, як культурне явище, є центром уваги і розгляду.

Комісія Бібліографічного конкурсу застерігає за собою право - у вийняткових випадках, залежно від якости надісланих матеріялів — розділити визначену суму на дві чи три нагороди, замість однієї, а то й не приділити жадної, перенісши визначену суму до наступного академічного року. Завдяки щедрості фундаторів, Бібліографічний конкурс запланований як періодична інституція. Родина Ценків зобов'язалася уфундувати нагороди Бібліографічного конкурсу на наступних п'ять років.

Матеріяли належить надсилати Certified Mail на адресу: Cenko Prize in Ukrainian Bibliography, c/o Mr. Edward Kasinec, Harvard University, Ukrainian Research Institute, 1581-1583 Massachusetts Ave., Cambridge, Mass. 02138.

Члени комісії Бібліографічного конкурсу при УНІГУ: Осип Данко, Єйльський університет; Едвард Косинець, Гарвардський університет; Марта Тарнавська, Пенсильванійський університет.

Петро Одарченко

ОЛЕНА ПЧІЛКА

/До 50-их роковин з дня смерти/

(2)

В перші роки революції Олена Пчілка особливу увагу приділила національному вихованню молоді. В цей час вона написала багато п'єс для дітей, часто виступала з цікавими доповідями й спогадами на зборах і вечорах Гуртка українознавства гадяцької української шкільної молоді. На Шевченківському святі 1920 року голосно протестувала проти вчинку перевертня Крамаренка, коли він порвав жовто-блакитний прапор, яким був огорнутий бюст Шевченка.

На безпартійній селянській конференції Олена Пчілка сміливо виступала проти червоних окупантів. У травні 1920 року Олену Пчілку заарештували. Але завдяки втручанню військового комісара-боротьбіста її звільнили з-під арешту. І тоді їй довелося виїхати з Гадячого спочатку до Могилева Подільського, а пізніше до Києва, де вона працювала в Українській Академії Наук як член кількох комісій Академії.

За ці останні роки своєї діяльности Олена Пчілка надрукувала кілька розвідок з етнографії, спогади про свого славного брата Михайла Драгоманова /1926/ та свою автобіографію, — продиктовану 1929 року і надруковану 1930 року.

Восени до немічної, розбитої паралічем письменниці прийшли аґенти ҐПУ з наміром її арештувати. Але тяжко хвора жінка не могла вже ні встати, ні „следовать" за аґентами.

4-го жовтня 1930 року славетна дочка українського народу Олена Пчілка померла. Поховали її в Києві на Байковому кладовищі поруч із могилами сина Михайла, дочки Лесі й чоловіка Петра Косача. На похороні промов не було. Тільки професор Михайло Грушевський, — як згадує донька Олени Пчілки Ізідора, — „не міг мовчки відійти від свіжої могили великої української патріотки і невтомної довголітньої громадської діячки і, кинувши на труну Олени Пчілки грудку землі, проказав: „Вічна Тобі пам'ять на рідній землі!"

Літературна діяльність Олени Пчілки почалася перекладами з Гоголя, Пушкіна, Лермонтова та Сирокомлі.

В 1883 році в альманасі „Рада" надруковано оригінальну поему „Козачка Олена", в якій подано образ сильної духом вольової жінки-патріотки. У збірці поезій „Думки-мережанки" /1886/ одна з найкращих поезій „Волинь незабутня, країна славутня". В ній з великою любов'ю описано чарівливу природу Волині і її людей. На біблійну тему написала Олена Пчілка патріотичну поему „Юдіта". Під впливом цього твору Леся Українка написала поему „Самсон". Образ героїчної жінки змалювала Олена Пчілка і в поемі на біблійну тему „Дебора".

Образ української національно свідомої патріотки Люби Калиновської показує Олена Пчілка і в своєму оповіданні „Товаришки". Люба Калиновська здобуває за кордоном вищу медичну освіту і потім повертається на Україну, їде в глухе село і самовіддано служить простим людям. В оповіданні „Півтора оселедця" письменниця висміює керівників російських шкіл на Україні, показуючи їх відірваність від життя, нетерпеливість до найменшої самостійної думки. Інспектор дуже розгнівався, коли на його запитання: „скільки коштує півтора оселедця" розумний і розсудливий учень відповів: „півтора оселедця ніхто не продасть: або купуй одного, або вже пару".

Іван Франко високо оцінював прозу Олени Пчілки. „Мов на свіжо розцвітаючій луці оддихаєш, так якось любо стає, читаючи ваші оповідання, — писав він у листі до письменниці наприкінці 80-их років. Людмила Старицька-Черняхівська у ювілейній доповіді 1901 року підкреслила, що Олена Пчілка перша почала писати про життя української інтеліґенції. „Твори Олени Пчілки — це художній літопис, у якому відбилося все, що хвилювало наше суспільство за останню чверть віку", — такими словами характеризувала твори Олени Пчілки Л. Старицька-Черняхівська. 1971 року сучасний український письменник Валерій Шевчук зазначає, що „Олена Пчілка — чудовий стиліст, вона вміє майстерно ліпити людські характери, вона вміє, цікаво й докладно будувати розповідь..."

Олена Пчілка була теж драматургом. Її комедію „Світова річ" багато разів ставили корифеї українського театру з участю Кропивницького, Саксаганського, Заньковецької та інших. В цій комедії майстерно змальовано побут українського панства другої половини XIX століття. Головна героїня — молода панночка Саша — тип „нової жінки". Вона знаходить у собі сили відмовитися від шлюбу з сутягою-чиновником. Письменниця висловлює думку, що давній безправності жінки повинен прийти кінець. Олена Пчілка збагатила дитячий театр цінними п'єсами для дітей /„Весняний ранок Тарасовий", „Сонмрія або казка Зеленого Гаю", „Кобзареві діти", „Скарб" та інші./

На події 1918 року Олена Пчілка відгукнулася двома поезіями. У поезії „Червоні коругви" висловлено велику тугу з приводу поневолення України:

Замість червоних коругов,
Високо знятих, лиш червона кров
Річками всюди сумними тече,
Страждение серце тугою пече....
„Яка краса - відродження країни" —
Яка печаль — надій сумні руїни!...

Друга поезія „До Зеленого Гаю" — це зворушливе прощання з чудовим куточком над річкою Пслом хутором Зеленим Гаєм, що впродовж близько 20 років був осередком, де зустрічалися найвидатніші діячі української культури: М. Лисенко, М. Коцюбинський, В. Стефаник, Ольга Кобилянська, Леся Українка та інші. Що ж сталося з цим справжнім заповідником України? Дочка Олени Пчілки Ізідора Петрівна писала: „більшовики від мами відібрали Зелений Гай, ліс порубали на дрова, а будинок продали „на знос" якомусь спритному зайді, що поставив із цього матеріялу десь на Пслі сукновальню."

Минуло 50 років з дня смерти Олени Пчілки, видатної української культурної діячки, палкої патріотки, мужньої вольової жінки. Вона залишила багату літературну спадщину, яка ніколи не втратить свого значення.

МОВА ПРО МОВУ

СТОРІНКА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

О слово рідне! орле скутий!
Чужинцям кинуте на сміх!
Співочий грім батьків моїх,
Дітьми безпам'ятно забутий.

О. ОЛЕСЬ

Рік II — ЖОВТЕНЬ 1980 — Ч.3 (6)

На порозі шкільного року, коли по школах знову починають розлягатися голоси дітей і молоді, наші думки мимоволі звертаються в сторону наших шкіл українознавства. Ці важливі твердині національного виховання, хоч скромні, і, можливо, для декого із нас майже незамітні, повинні б стояти в центрі уваги цілого нашого суспільства. Мабуть зайво було б пояснювати, в чому полягає значення шкіл українознавства, і чому вони повинні стояти на першому місці у списку наших пріоритетів. Без перебільшення можна сказати, що без таких шкіл наші громади в вільному світі не мали б майбутнього і засуджували б себе на неминучу загибель.

Тому з особливою вдячністю треба тут згадати тих батьків, що незважаючи на труднощі, а часто навіть на поважні матеріяльні витрати, терпеливо і з самопосвятою рік за роком приводять своїх дітей до українських шкіл. На велику вдячність заслуговують також ідейні вчителі, які впродовж довгих років віддають своє знання і труд для виховання молодого покоління — спадкоємців наших національних ідеалів та традицій. Якщо б наша громадськість мала більше зрозуміння для їхньої важливої, хоч не завжди ефективної праці, наші школи українознавства зростали б і кількісно, і якісно та були б спроможні усунути деякі неґативи, що затримують їхній розвиток.

Однією з тривожних ознак для майбутности українського шкільництва у вільному світі є щорічне зменшування числа учнів по школах. Причини цього є не тільки фізичні, як щораз більше розпорошення наших поселень і втеча родин у спокійніші підміські місцевості, але, що важливіше, теж психологічні: надмірне прив'язання до матеріяльних благ та збайдужіння до національних справ.

Невідрадним явищем є також зменшення рядів кваліфікованих учителів чи то через старший вік, чи через їхній відхід у засвіти. Віримо, одначе, що ці прогалини поступово заповняться новими силами з молодшого покоління.

Неменше важливим питанням є також справа задовільних підручників, бо без них праця навіть найкращих учителів стає дуже утрудненою і малоефективною. Тих декілька підручників, що є тепер у розпорядженні викладачів, були складені принаймні чверть сторіччя тому. Їх уже давно треба б заступити новими, пристосованими до нових метод навчання та зацікавлення сучасної молоді. Особливо привабливими повинні б бути підручники мови, щоб діти й молодь не тільки засвоювали мовні знання, але й набиралися любови й пошани до мови своїх предків, неменше як до мови країни свого народження.

Очевидно, в усій цій складній проблематиці нашого шкільництва сторінка „МПМ" може допомогти тільки в навчанні й плеканні доброї літературної мови. З цією метою пропонуємо вчителям мови співпрацю й обмін думками. Радо містимемо їхні голоси, думки й спостереження та будемо старатися давати відповіді на їхні запитання.

М.О.

ПОЛІМО МОВНИЙ БУР'ЯН!

(Продовження)

СЛІВ, ЩО В ДУЖКАХ, НЕ ВЖИВАЙТЕ:

(негодувати) обурюватися
(нечайно) несподівано
(неприличний) непристойний
(невиносимий) невиносний, нестерпний
(неумолимий) невблаганний
(неустрашимий) безстрашний, небоязкий
(непростимий) невибачний
(непримиримий) непримиренний
(нездійснимий) нездійсненний
(неділимий) неподільний
(ніччю, днем) вночі, вдень
(оба, обі) обидва, обидві, але обох, обом, обома
(обида, обиджати) образа, ображати
(образування) освіта
(обоятно) байдуже
(около) коло, напр., колб 5 метрів, яких, близько, приблизно 5 метрів
(ограничити, ограничений) обмежити, обмежений
(овшім) авжеж, так, дуже радо
(окружити, окруження) оточити, оточення
(оружжя, оружний) зброя, збройний
(ошибка) помилка
(отворити) відчинити, відкрити
(осторожний) обережний
(паде, падуть) падає, падають
(переписка) листування
(передше) перше
(перєдучора) позавчора
(перекладчик) перекладач
(пісонька) пісенька

НАГОЛОШУЙТЕ ТАК:

влада
Марко
майор
мертвий
Мирон
монах
мотив
мотор
мужчина
навзнак, навхрест
надіятися
намет
напасть, напасник
напиток, напій
наскрізь
насмілитися
нехтувати
обидва
огірок
одноголосно
Олег
опікун
освіта, освітній
отаман
основний
острів
оцінка
пазур
Париж
пасмо
пастир, пастирський
пашпорт
пекар
перевертень
переворот
переполох
період
письменство
питомий
північний
півтора
підтримка
піддержка
Платон

Із матеріялу проф. О. Панейка.

ВИДАЄ ШКІЛЬНА РАДА при УККА

Редагує Колегія.

Відповідальний редактор Марія Овчаренко

Адреса: Educational Council
P.O. Box 391, Cooper Sta., New York, N.Y. 10003

Яр Славутич

У ЯКИХ СЛОВАХ ПИСАТИ Ґ

(Практична порада)

Уже більше як 60 років не вщухає боротьба між літерами Г і Ґ в українській мові. На основі того, що більш-менш усталилось, Борис Грінченко у своєму словнику (907-'09) дав місце трьом стам слів із літерою Ґ. Звук (ґ) відомий у нашій мові здавна. У XYI-му ст., коли з'явилися перші українські словники, цей звук позначали сполукою двох літер КГ: кганок (1552) кгонти (1577), кгвалт (1596)... Траплялося, що писали й латинське G для передачі цього задньоязикового, зімкненого чи проривного дзвінкого звука.

Мовознавці однозгідно твердять, що звук (ґ) в українській мові вживається рідко. Звичайно заступаємо його звуком (г), що має всі ознаки горлового, щілинного чи придихового дзвінкого звука. Таким чином, у всіх чи найже у всіх словах, де за походженням чи в набутому звуковжитку міг бути звук (ґ), появився (г). Якщо в сусідніх мовах — російській та польській — звук (ґ) дуже природний, широковживаний, то для української мови він, можна сміливо сказати, нетиповий, бо вживається дуже рідко.

Однак усі погоджуються, що звук (ґ), хоч і рідкісний в українській мові, просто необхідний у практичному спілкуванні мовців. Для цього є щонайменше три доводи чи пак докази. Порівняймо відповідні слова у наступних реченнях:

Ходити на *ґулі*.— Мати на лобі *гулі*.

На кобзі *грати*. — *Ґрати* у в'язниці.

Московський гніт.—*Ґніт* у гасовій лямпі.

Без літери Ґ та її правильної вимови відповідні слова були б неясні, незрозумілі, як і зміст речень змінений, сприйнятий, напр., ось так: Мати на лобі гулі (розважитися чи мати вечірку на лобі). Грати у в'язниці (виконувати щось на музикальному інструменті чи грати в карти у в'язниці). Гніт у гасовій лямпі (натиск чогось на щось у гасовій лямпі). Виходить просто нісенітниця! Попробуймо вдатися до гомонімів, адже є в нас таке: „мати" (іменник) і „мати" (дієслово), „долі" (прислівник, що значить „унизу") і „долі" (іменник, род. відм. одн. від „доля"), „коса" аж у трьох значеннях... Гомоніми в наведених вище реченнях нічого не допоможуть! Зміст речень чи висловів без Ґ у відповідних словах буде, повторюю, змінений, навіть спотворений, межуватиме з нісенітницею (мати на лобі гулі, себто вечірку чи, як колись казали, вечорниці).

Маючи на увазі наведені вище три слова з літерою Ґ (ґуля, ґніт, ґрати), автори академічного видання *Сучасна українська мова. Фонетика* (Київ, 1969), до речі, за загальною редакцією горезвісного промотора двох рідних мов, І. Білодіда, слушно приходять до висновку:

наявність протиставлень.. а також неможливість заміни (ґ) іншими приголосними... дає всі підстави для того, щоб визнати (ґ) окремою фонемою сучасної української літературної мови (стор. 239).

Ніби в унісон із цим правдивим висновком, Борис Антоненко-Давидович слушно й доречно (як на радянські умови, дуже відважно, бо за вживання Ґ у тридцятих роках суворо переслідували) у своїй статті „Літера, за якою тужать" (із *Літературної України* передрукована в його новій книжці *Як ми говоримо*, Балтімор, 1979) домагався відновлення Ґ, яке з наказу радянського уряду було вилучене з українського правопису в 1933-му р., коли Москва почала повний розгром української науки, літератури й культури, як і нищення української нації взагалі. Відтоді радянський правопис для української мови у всіх його виданнях чи поправлених перевиданнях не має цієї літери. Лише зовсім недавно, в шістдесятих роках, відновили (ґ) для фонетичної транскрипції в мовознавчих працях, а але й це робиться непослідовно; у деяких публікаціях уживають латинське (g). Усе ж таки у словнику *Українська літературна вимова і наголос* (Київ, 1973) за редакцією М. Жовтобрюха допущене (ґ), щоправда лише в небагатьох випадках.

Гадаю, що потреба в літері Ґ доведена, бо звук (ґ) незаступний. Мав рацію Яр. Рудницький домагатися її відновлення, подаючи меморандум до Об'єднаних Націй з приводу цієї забороненої літери (щоправда, його щедра душа склала список слів із Ґ занадто довгий). Мовці всіх теренів України не випадково вживають цього звука — на Наддніпрянщині рідше, але в Галичині частіше. Перевіряючи доступні джерела, я приходжу до рішучого висновку, що треба писати Ґ в таких українських або зукраїнщених і широковживаних словах:

І. Слова з Ґ на початку слова

(Основні й лише деякі похідні в дужках)

ґава (ґавеня, ґавин...)
ґавити (див. проґавити)
ґазда (ґаздиня, ґаздувати, ґаздівський...)
ґандж (ґанджувати, ґанджовитий...)
ґанок (ґанковий...)
ґатунок (ґатунковий...)
ґвалт (ґвалтівник, ґвалтувати, зґвалтований...)
ґвинт (ґвинтівка...)
ґерзь (ґедзатися, ґедзкатися...)
ґеґати (ґеґання...)
ґеґотати (ґеґотання...)
ґелґати (ґелґіт, ґелґотати, ґелґотіти, ґелґотун, ґелґотуха, ґелґотливий...)
ґерґотати (ґерґотіти, ґерґіт...)
Ґжицький (прізвище)
Ґренджа-Донський (прізвище)
ґиґнути
ґила (ґилун...)
ґирлиґа
ґлей (ґлейкий, ґлеюватий...)
ґлянець (ґлянс)
ґніт (ґнотик, ґнотовий...)
ґонта (ґонтовий...)
ґрати (ґратчастий, ґратований...)
ґречний
ґринджоли (ґринджолята...)
ґрис
ґрунт (ґрунтовий, ґрунтовно, ґрунтознавство, обґрунтований, обґрунтовувати, обґрунтувати...)
ґудз (ь) (ґудзуватий, ґудзюватий...)
ґудзик (ґудзичок, ґудзикарня, ґудзиковий, ґудзикуватий...)
ґуля (ґулька, ґулюватий, ґулястий, ґульовий...)
ґума (ґумовий...)

До цієї групи можна додати ще слова з говіркових, зокрема звуконаслідувальні типу „ґелґати", ґиґнути", як також дуже рідко вживані: ґаблі (вилки), ґрунь (вершок гори)...

аґрус (аґрусівка, аґрусовий...)
джиґун (джиґунець, джиґнути, уджиґнутий...)
дзиґа
дзиґлик (дзиґликовий...)
дриґ (дриґати...)
проґавити (проґавлений...)
ремиґати (ремиґання...)
хуґа

До цього списка також можна додати говіркові слова, позичені з інших мов, але такі, що вже не сприймаються як чужі. У першій групі понад 30 основних слів і яких 50 похідних (кількість цих останніх можна збільшити). Разом близько 85. У другій групі наведено майже 20. Разом усього приблизно 100 слів, українських або цілком зукраїнщених, у яких, НА МОЮ ДУМКУ, треба писати літерау Ґ. Наперед усуваючи можливі докори, хочу підкреслити, що це на думку українiста, що з дитинства жив в україномовному оточенні, вивчав і викладав українську мову понад 40 років. Для мене ясно й безсумнівно: у наведених вище словах треба писати літеру Ґ і вимовляти звук (ґ) як зімкнений, за іншим визначенням, проривний.

Тепер погляньмо на виразно чужі слова, що широко вживаються в українській мові. Без них не можна обійтися освіченій людині нашого часу. Вони просто необхідні в науковій чи суто професійній діяльності. Які ж критерії застосувати в цьому випадку? Б. Антоненко-Давидович у згаданій книжці *Як ми говоримо* наголошує: „звертайтесь до позиченого, але з обов'язковою умовою — підпорядкувати його законам своєї мови" (стор. 258). Таким чином, у нас уживаються сотні слів (узятих із латинської чи з інших европейських мов) без Ґ, себто з Г. Усі правописи одностайно твердять, що в давніх запозиченнях пишемо Г, в т.ч. у словах із грецької, звідки звук (г) прийшов до нас у цих запозиченнях без жодних змін. Українська мова підпорядкувала всі ті слова до своїх законів. Тепер уже всі пишуть і вимовляють: педагогічний, географія... Ці слова з Г стали необхідним набутком лексики української мови. Хібащо трапиться якийсь дивак австрійського або московського виховання і буде відстоювати написання з Ґ: педаґоґічний, ґеоґрафія і т.п.

Інша справа з новими, недавніми запозиченнями, що мають в оригіналі звук (ґ). Мовознавці кажуть, що в таких словах із чужих мов треба латинське G передавати нашим Г. Але де про-

(Закінчення на стор. 4)

М. Овчаренко

НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЯМ

ІЗ СЛОВНИЦТВА УЧИТЕЛЬСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ

Мова вчителів та викладачів у школах українознавства без огляду на те, який предмет вони викладають, повинна бути зразковою літературною мовою, бо тільки тоді учні можуть засвоювати собі добрі мовні навички. На жаль, знаємо, що в наших умовах такий ідеал майже неможливо осягнути передовсім через брак потрібних матеріялів та довідників. Нема де правди діти, часто створюється ситуація, коли вчителям доводиться стояти перед питанням „як правильно сказати" або „де поставити літературний наголос".

Розуміючи добре ці труднощі, пропонуємо до уваги вчителів групу слів, потрібних їм у їхній професії. Для інформації наводимо також ті слова, які ввійшли в термінологію шкільної системи УССР під очевидним впливом російської мови і стали складовою частиною сучасної української літературної мови. Подані інформації опираємо здебільша на матеріялі із *Словника української мови* (*СУМ*), Київ, 1970-1979, томи І-Х, та книжку *Як ми говоримо* Бориса Антоненка - Давидовича, Балтимор, 1979 (передрук першого київського видання 1970 р.).

Почнемо свій перегляд від дієслів, що означають найважніші функції учительської праці.

ВИХОВУВАТИ - ВИХОВАТИ

Саме це дієслово в недоконаному і доконаному виді не справляє ніяких труднощів, але похідні від нього слова представляють уже наголосові, значеннєві й словотворні проблеми. Так отже, іменник ВИХОВАННЯ ставить нас перед питанням, на котрому складі поставити наголос. У словниках Б. Грінченка, (Київ 1907) і Гр. Голоскевича, Н. Йорк, 1952 (передрук з сьомого видання 1930 р.) це слово має наголос на передостанньому складі: ВИХОВА́ННЯ. *СУМ* подає два наголоси: ВИ́ХОВАННЯ. *Орфографічний словник української мови (ред. С. І. Головащук і В.М. Русанівський), К., 1977*, відмічає значеннєві різниці, що їх показує наголос: ВИХОВАННЯ вказує на закінченність дії, ВИХОВА́ННЯ вказує на незакінченність дії.

Цікаво, що на означення людини, яка виховує молодь, утворився в сучасній літературній мові іменник з архаїчним наростком — ТЕЛЬ: ВИХОВА́ТЕЛЬ, ВИХОВА́ТЕЛЬКА, як теж похідні від нього слова: ВИХОВА́ТЕЛЬСТВО, ВИХОВА́ТЕЛЬСЬКИЙ. Нема усіх цих слів ні в словнику Грінченка, ні в Голоскевича, ні в Ізюмова-Панейка, Львів, 1941 (передрук з київського видання 1931 р.). Ні в одному словнику, включно з Грінченком, Голоскевичем, Ізюмовим-Панейком та всіма сучасними київськими словниками, нема загальновживаних у нас слів ВИХО́ВНИК, ВИХО́ВНИЦЯ, хоч ці слова при допомозі дуже поширених в українській мові наростків, і їх обов'язково треба зберегти в нашому мововжитку.

Наголошування іменника, що означає молоду людину, яку виховують, не є устійнене. У Грінченка, Голоскевича і Ізюмова-Панейка є тільки один наголос на наростку ВИХОВА́НЕЦЬ, ВИХОВА́НКА, а в сучасних київських словниках є два наголоси — на приростку і наростку: ВИ́ХОВА́НЕЦЬ, ВИ́ХОВА́НКА.

Дієслово УЧИ́ТИ, що означає найважливішу дію учительської професії, в українській, як і в російській мові, наголошується на корінному голосному, за винятком першої особи однини: УЧУ (У́ЧУ́СЯ), У́ЧИШ (-СЯ) і т.д.: „Пригоди *у́чать* згоди" (Б. Грінченко).

Після цього дієслова треба вживати тільки родовий відмінок: учи́ти(ся) мови, математики; „*Учи́ся* чистоти і простоти" (М. Рильський).

Деякі сучасні українські мовознавці також апробують тільки родовий в. після цього дієслова: „...в українській мові дієслова *навча́ти, вчи́ти, навча́тися, вчи́тися* вимагають після себе додатка не в давальному відмінку, як це було узвичаєно в літературній мові минулого століття, а родового відмінка *вчити, вчитися* — чого? — музики". (Євгенія Чак, *З біографії слова*, К. 1979, ст. 15). Так отже, родового в. вимагає також дієслово НАВЧАТИ.

Тяжко зрозуміти, чому *СУМ*, К. 1979, подає приклади, які показують, що після цих дієслів можна вживати як родовий, так і давальний відмінки: „*Вчіть* дітей *садівництву*, як *вчите* їх *рідної мови* і *арифметики*" (З творів О. Довженка). „Той, хто *навчається* певному *фаху* і *ремеслу*" — дефініція в *СУМ* для слова У́ЧЕНЬ.

До речі, іменники У́ЧЕНЬ (а не ученик) і УЧЕ́НИЦЯ з наголосом на передостанньому складі, та прикметник УЧНІ́ВСЬКИЙ, як правильні літературні слова, повинні ввійти в мововжиток наших учителів.

(Закінчення на стор. 4)

РОЗМОВИ З ЧИТАЧАМИ

Пише нам п. Михайло Кучер з Ню Йорку: „Більше як півстоліття в нашій пресі, на різних сходинах і святкуваннях, згадуючи про події 1914-1923 років, бездумно пишемо й говоримо про „визвольні змагання". Це ж нісенітниця! Чому нашу *визвольну війну* деґрадувати до якихось „змагань"? Та ж навіть наш ворог, Москва, називає цей період „гражданская война", тобто — громадянська війна. Ми ж самі американську громадянську війну між Півднем і Північчю називаємо таки війною.

В УССР „змагаються" знатні доярки, котра з них надоїть більше молока, „змагаються" й видатні свинарки, чия льоха (чи по — „збогаченому" — свиноматка) приведе більше поросят. Таке вже більше зрозуміле. До речі теж говорити про спортові змагання, але ніяк про „визвольні змагання". Виходить, що ми хотіли б свою національну незалежність якось виграти спортовим способом, а не здобути зброєю".

Погоджуємося з Вами, п. Кучер, що *визвольна війна* багато ліпше і гідніше визначення, як „визвольні змагання". Із шістьох значень слова „змагання", поданих у *Словнику української мови* (Київ, 1972), одне тільки, переносне, означає „сутичка, боротьба двох протилежних або ворожих сил". Додані цитати показують, що у цьому сенсі слово „змагання" вживають в однині.

• • •

Із попереднього випуску „МПМ" залишається нам відповісти на питання: як правильно „стація" чи „станція"? Написання цього слова, запозиченого з латинської мови, неусталене та контроверсійне. Логіка (з лат. statio) вимагає „стація" і така завжди була традиція в Західній Україні. На наших центрально-східніх землях традиція є, одначе, в це слово вставляти додаткове *н* — „станція" (мабуть, під впливом російської мови). Так писали визначні українські письменники, так рекомендують словники Г. Голоскевича та А. Орла. В 20-их та 30-их роках бачимо там, одначе, спроби прийняти логічнішу форму. Так, напр., написання „стація" знаходимо в *Технічному словнику (Загальному)* (Київ, 1928) та *Словнику чужомовних слів* Бойкова та ін. (Київ, 1932). Правописні словники Ол. Панейка (О. Ізюмова) та Рудницького-Церкевича (Ню Йорк 1979) подають рівнобіжно обидва написання. Це й наша думка, що обидві форми є задовільні. Навіть у найбільше розвинених світових мовах існують правописні варіянти деяких слів і це нікому не заважає. Варто додати, що слово „стація" відоме історично також на Наддніпрянщині, але в значенні — постій (зокрема війська), а слово „станція" вживалося перед війною в Галичині у значенні „найнята кімната з утриманням".

А.

Пані П. Витвицька з Н. Гейвену має кілька цікавих запитань про слова, про які ми говорили в попередньому випуску „МПМ".

1. Питання: У нашій мові є слова *пан, пані*. Який збірний іменник треба вживати, якщо усунемо слово *панство*? Чи слова *пан, пані* треба також викинути?

Відповідь: Слова *пан, пані, панна, панство*, ввійшли в нашу мову ще перед сторіччями і знайшли своє місце як у клясичній літературі, так і в народній творчості, щоправда не завжди в такому значенні, як ми їх тепер уживаємо. *Словник української мови* (СУМ), К. 1975, дає кілька дефініцій цих слів, але в поясненнях київських мовознавців панує, очевидно, політична тенденція, мовляв, це „звернення або називання стосовно до осіб привілейованих верств суспільства", особливо „у старій Польщі, Литві, дореволюційній Україні і Білорусії". Однак, слів *пан, пані*, *СУМ* не викидає і далі пояснює, що „у сучасній дійсності — це ввічлива форма звертання, згадування звичайно до офіційних представників чи громадян іншої держави".

Від себе хочемо ще звернути увагу на те, що в усіх словниках, включно зі словн. Грінченка і Голоскевича та Ізюмова-Панейка, слово *пані* подано як невідмінне. Можна відміняти це слово в формі *панія*, що подають згадані словники, але *СУМ* окреслює його як „розмовне". Слово *панство СУМ* пояснює як збірне поняття до *пан* і як „*подружжя панів: пан* і *пані*". Шлюбну пару, чоловіка і дружину в сучасній літературній мові найчастіше називають словом *подружжя*.

Були спроби в нашій мові заступити слова *пан, пані* у ввічливих звертаннях словами *добродій, добродійка*. Їх уживали в творах і листуванні Л. Українка, М. Коцюбинський і інші письменники. *СУМ* окреслює ці слова як застарілі.

2. Пит.: Чому має бути *ковзані*? Чи кажемо *поковзнувся* чи *поховзнувся*"?

Відповідь: В нашому усному мовленні часто чуємо *ховзатися, ховзький, поховзнутися*. У словниках Грінченка, Голоскевича та Ізюмова-Панейка можна знайти ці слова, але там також є ще й слова з літерою *к: ковзатися, ковзалка, ковзанка* (у Голоскевича). *СУМ* та інші сучасні київські словники дають перевагу словам з літерою *к: ковзани, ковзатися, ковзанка, ковзкий, посковзнутися.* Слово *поховзнутися* в *СУМ* окреслене як „діялектне".

3. Питання: Чому *повітря*, а не *воздух*? Співаємо в церкві „... од повітря, глада, огня і войни сохрани нас, Господи!" Нарід розумів повітря як щось зле, гниле. Казали „заповітрений".

Відповідь: У сучасній літературній мові на означення речовини із суміші азоту і кисню, якою дихають люди й тварини, є тільки *повітря*. Слово *во́здух* архаїчне. Його подає Грінченко в своєму словнику рівнорядно зі словом повітря. Але в *СУМ* є тільки одно значення для слова *воздух*: „покривало для церковного посуду з причастям."

Молитва, яку співають у церкві при виставленні св. Тайн, складена в церковно-слов'янській мові, і там слово *повітря* означає епідемічну недугу, епідемію. У російській мові є слово *поветрие*, що має таке саме значення. Деякі українські діялекти мають слово *заповітрений* із спорідненим значенням: 1. заражений; хворий на чуму; 2. Наповнений поганим запахом (*СУМ*).

4. Питання: Чому кажуть *знімка*, а не *знимка*?

Відповідь: Слова *знімка* у значенні фотографії в літературній мові нема. Усі словники подають слово *знімок, чол. р. (майже тотожнє з рос. снимок)*, що його вживала ще Л. Українка: „...я ще їх *знімків* не бачила" (*СУМ*). Колись у західноукраїнському варіянті літературної мови було слово *світлина*, але воно тепер майже зовсім вийшло з мововжитку.

Слово *знимка,-ки*, жін. р., є тільки в словнику Грінченка із значенням підлиза, підлеслива жінка.

• • •

Пан Дм. Грушецький, Чікаґо: Редакція „МПМ" нічого не змінювала в Вашому поділі матеріялу на дві рубрики „*Говорять*" і „*Треба*", але з причин, від нас незалежних, сталося інакше. Розуміємо Ваше незадоволення і поділяємо його з Вами. О. Олесь, що його слова про рідне слово ми взяли за мотто для тієї сторінки, міг би в однаковій мірі бути прикро враженим, бо в другому рядку строфи замість „*Чужинцям* кинуте на сміх" надруковане „*Чужинцями* кинуте на сміх", а це псує і думку, і ритм вірша. У добі компюторів трапляються [illegible]

М.

У ЯКИХ СЛОВАХ ПИСАТИ Ґ

(Закінгення зі стор. 3)

вести межу між давніми й новими словами? Який рік чи яка декада певного сторіччя мала б стати межовим каменем між давніми й новими запозиченнями. На жаль, не можна визначити такої межі з абсолютною точністю. Якщо наймення, прізвища й місцеві назви, напр. Ґерґард, Ґете, Ґонґора й т. п. чи загальні назви, напр., ґол, ґольф, ґонґ, не викликають жодного сумніву щодо написання цих слів із Ґ, то багато інших чужослів можуть одним мовцям подобатися з Ґ, а іншим — із переходом Ґ в Г: колеґа — колега, ориґінальний — оригінальний і т.д. й т.п. Кожен мовець матиме повну слушність зі свого погляду, бо він, зі своїми мовними звичками, те чи інше чуже слово по-своєму сприймає. І тут надзвичайно трудно бути суддею, просто неможливо доводити, хто має слушність, а хто ні. Адже кожна людина має право на свій власний погляд і свій власний смак (щоправда, смаки можуть бути добрі й погані, несмаки!). Я схиляюся до думки, щоб у щойно наведених і багатьох інших загальних назвах із первісним Ґ перейти на Г, що більш притаманне українській мові: енергія, колега, оригінальний, редагувати... Уживаючи Г в написанні і (г) у вимові, ми більше усамостійнюємось від польсько-російської вимови, щойно наведених та багатьох інших чужослів, переходимо на суто-українські закони, про які так гарно сказав уже Б. Антоненко-Давидович. Головне, що ми посилюємо типовість українського мовлення.

Як же тоді бути зі словами, що можуть унаслідок переходу з Ґ на Г деформуватися? Згадаймо, що наприкінці слова чи навіть складу звук (г) в українській мові редукується, зникає. Колись було „спасибіг" „богдай", „далебіг", „нігде", а тепер ми звичайно пишемо ці слова без Г і саме так їх вимовляємо: спасибі, бодай, далебі, ніде. Колись було „четверг", а тепер лише „четвер". З викладацької практики добре знаю, що деякі студенти-початківці не пишуть Г в непрямих відмінках цього слова: четвера, четверові, четвером, по четверах... І доводиться вдаватися до історичних екскурсів чи коментарів, пояснюючи, мовляв, що треба це слово писати з Г в непрямих відмінках, за винятком знахідного й кличного: четверга, четвергові, четвергом, по четвергах, бо так було колись і ми зберігаємо традицію в написанні й вимові.

Подібна редукція, зникання, трапляється і в чужих прізвищах під впливом народного мовлення: Юрій Клен, у згоді з традиційною українською народною вимовою, писав своє дійсне прізвище, живучи в Україні, — Бурґардт. Лише його син, опинившись поза Україною, відновив первісне написання — Бурґґардт. Отже, якщо вживати Ґ, деформування слова не відбувається, прізвище зберігає своє первісне звучання. А перехід Ґ в Г наприкінці складу (до цього треба додати ще й регресивну асиміляцію, уподібнення) причинився до втрати звука (г): Бурггардт — Бургардт.

Чи існує загроза, що з таких місцевих назв як Авґсбурґ, Гамбурґ, Люксембурґ, Нюрнберґ і т.п. постануть в українській мові Авсбур, Гамбур, Люксембур, Нюрнбер і т. п., бо кінцеве Г перейде в Г і зовсім зникне. Тоді в родовому відмінку будуть вимовляти й писати: Авсбуру, Гамбуру, Люксембуру, Нюрнберу (очевидно за правописом 1929 р., якого ми тут, поза Україною, дотримуємось), а в давальному: Авсбурові, Гамбурові... Так, справді, існує велика загроза. Тому я пропоную в усіх випадках, коли власні чи географічні назви кінчаються на Ґ (—берґ, -бурґ і т.п.), зберігати це Ґ: Авґсбурґ, (тут є ще й Ґ в першому складі), Гамбурґ Ірвінґ, Нюрнберґ і т.д., а також — Бурґґардт і т.п. Завдяки цьому, уникаємо деформування первісного топоніма чи прізвища. Я навів лише один доказ, гадаю, переконливий. Є й інші доводи, що промовляють на користь зберігання Ґ в чужих словах, зокрема в іменах, прізвищах та географічних назвах.

Треба згадати ще одну обставину, коли виникає конечна потреба вживати Ґ в українській мові, напр., у передачі звучання чужого слова чи вислову українськими буквами. Напр., як написати gud guy кирилицею? Ясна річ, не „гуд гай", а лише „ґуд ґай" (із буквою Ґ!). Інакше у сприйманні мовця буде „гуд" від „гудіти", а „гай" викликатиме уподібнення до „діброви". І поставатиме справжня нісенітниця!

Читач цієї статті може сказати: — Гаразд, українські, в т. ч. зукраїнщені, слова з Ґ уже названі, але в яких виразно чужих словах ви пропонуєте писати Ґ? Скласти такий список — нелегка справа. У багатьох загальних назвах, себто іменниках, а також прикметниках, дієсловах та прислівниках, перехід Ґ у Г виглядає природним: багаж, газ, гараж, грам, гранка, грипа, група, глобус, діялог, монолог, пролог, прогрес, епілог, енергія, орган, організація, організувати, організований, програма, педагогічний, редагувати, відредагований та багато інш. Звичайно, це мій особистий погляд.

Однак, менш переконливий перехід Ґ у Г в таких словах: аґент, аґрарний, аґреґат, е[illegible]ґрант, леґенда, колеґія, о[illegible]ґінал, ориґінальний... [illegible]ме тому я зберіг написа[illegible] цих слів із Ґ у своєму ан[illegible]омовному підручнику Conversation Ukrainian. Але це справа, повторюю, також особистого смаку. Заради загальної справи, двадцять років від першодруку згаданого підручника, я готов тепер поступитися і в щойно згаданих та інших подібних словах чужинецького походження перейти на Г: агент, аграрний, агрегат, емігрант легенда, колегія, оригінал, оригінальний... Зате в місцевих (географічних) назвах, іменах та прізвищах, себто у власних — не загальних, — НА МОЮ ДУМКУ, треба зберігати Ґ. Я пропоную зберігати Ґ з пошани до носія імени чи прізвища, з пошани до оригіналу географічної назви. Я не хочу бачити, щоб чужинці наші прізвища й географічні назви змінювали, напр., так: із Дрогобича робили Дроґобич, із Гончара творили Ґончара. Ясна річ, я протестую і протестував би, якби хтось вимовляв Shewchenko чи Shevchenko як Шученко... Я за збереження Гемінґвея і проти Хемінґвея... Шануймо носіїв тих прізвищ і місцевих назов, щоб шанували імена та прізвища українців, а також українське написання місцевих назов. При цій нагоді згадаю, що на конференції Об'єднаних Націй у справі унормування географічних назов (Атени, 1977 р.) я рішуче протестував проти неукраїнських форм у передачі латинкою Кієф, Харькоф, Львоф, Дрогобіч, Чернігов... для Києва, Харкова, Львова, Дрогобича, Чернигова...

З огляду на все це, я пропоную наступний список відомих у нас чужослів, у яких треба писати літеру Ґ і вимовляти звук (ґ). Для зручности користування списком додаю до нього деякі загальні назви. Отже, пишімо Ґ в таких чужих словах:

Аґнеса
Арґентина
арґо
Бандунґ
Берґен
Боґота
бульдоґ
Вайнберґ
Вашінґтон
Веллінґтон
Вінніпеґ
Гамбурґ
Гаррісбурґ
Гонконґ
Гюґо
Ґабріель
ґавот
Ґаза
ґалл
Ґалац
Ґалілей
ґальванізувати
Ґамбія
Ґана
ґанґ
ґанґстер
Ґанґ(а)
Ґарґантюа
Ґарібальді
Ґарміш-Партенкірхен
Ґарньє
Ґаяна
Ґвадальківір
Ґваделюпе
Ґватемаля
ґвельф
Ґвідо
Ґвінея
Ґданськ (е)
Ґдиня
Ґедимін
ґейзер
ґейша
Ґелсвортсі
Ґент
Ґенуя
Ґеорґе
Ґерґард (т)
Ґертруда
Ґете
Ґеттісбурґ
ґетто
ґешефт
ґібон (мавпа)
Ґіббон
ґід (екскурсовід)
Ґі де Мопассан
ґірлянда
Ґлезґо
Ґнєзно
Ґловацький
ґобі
ґоґель-моґель
Ґодайва
Ґоліят
Ґольдоні
ґол
ґольф
ґольфстрім
ґонґ
Ґонґора
ґот
Ґота
Ґотляндія
Ґотфрід
Ґотьє
Ґранада
ґранд
ґрандіозний
Ґрац
Ґренада
Ґренляндія
Ґренобль
Ґретхен
Ґріґ
Ґрізельда
Ґрімм
Ґрінвіч
Ґродно
Ґрюнвальд
ґульден (монета)
Ґуно
Ґурзуф
Ґустав

Ґутенберґ
Джомолунґма (Еверест)
Едінбурґ
Йоганнесбурґ
Келґарі
Кенігсберґ
Кінґстон
Ляйпціґ
Мічіґан
Монтґомері
неґування (неґувати...)
Нібелюнґи
Ніґерія
Ніяґара
Ноттінґгем
Нюрнберґ
Оґден
Ореґон
Петербурґ
Пітсбурґ
Ремінґтон
Реґенсбурґ
Сан-Дієґо
Спрінґфілд
танґо
Уґанда
Чікаґо

Ясна річ, у похідних словах треба зберігати Ґ також. Кількість чужослів можна збільшити за рахунок мало відомих чи діялектних (ґаблі...). Підрахунок показує, що майже 150 відомих у нас чужих слів потребують літери Ґ в написанні. Якщо додати приблизно 100 українських чи цілком зукраїнщених, то маємо разом яких 250 слів із Ґ. Отже, вилучення цієї літери з абетки було зовсім безпідставне. Її треба запровадити в радянський правопис при найпершій же нагоді. Неґування цієї літери і фонеми, яку вона позначає, — це злочинне збіднення української фонетики.

Мої міркування щодо слів із Ґ — це мої особисті погляди. Я нікому їх не накидаю. Висловлюю лише свою особисту думку. Правопис названих слів (із Ґ чи Г) стане узаконеним лише після схвалення його урядом вільної й незалежної української держави (очевидно, після всенародного обговорення). Тим часом, я рекомендую писати слова так, як наведено вище. Це буде підготовою до узаконення правопису слів із Ґ, свого роду призвичаєнням до суто-українського написання. У нашому анархічному щодо правопису середовищі моя порада, гадаю, може причинитися до унормування. Подібну ролю виконав Б. Грінченко 70 років тому.

Тримаючись правопису 1929-го р. (тут назвали його харківським), я дуже мало відхиляюся від нього. Лише дещо беру з пізнішої правописної практики, зокрема вилучаю Ґ в загальних назвах, що вже значно зукраїнщені: ґрим, гримаса, елегантний, емігрант, енергія, колега, колегія, редагувати, оригінальний та інш. Можливо деякі мої поради треба буде уточнити: я не вважаю себе абсолютно непомильним. Ось так сам себе перевіряв і виправляв Олекса Синявський: його *Порадник* із 1921 р., злочинно перевиданий д-ром Сидором-Чарторийським для шкіл українознавства (який сором!) — це застарілі й самим автором скасовані поради супроти його дуже цінних *Норм української мови* (1931 р.). Усе ж таки, на підставі немалого досвіду й систематичного вивчання обговорюваної теми, я переконаний, що стою ближче, значно ближче, ніж інші, до правдивої суто-української розв'язки проблеми слів із Ґ чи з Г в сучасній українські мові. Відгуки прошу слати на адресу: Prof. Yar Slavutych 72 Westbrook Drive, Edmonton, Alta. T6I 2E1, Canada.

* Доповідь на конференції ПКУС у Гарварді (травень, 1980 р.)

ІЗ СЛОВНИЦТВА УЧИТЕЛЬСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ

(Закінгення зі стор. 3)

Зате деякі інші похідні слова від кореня УЧ- увійшли в літературну мову під виразним впливом російської мови. Це, напр., таке слово як УЧБО́ВИЙ замість НАВЧА́ЛЬНИЙ, яке ввійшо в скорочення ВУЗ — вищий учбовий заклад з російського ВУЗ „высшее учебное заведение", випираючи українське скорочення ВИШ — вища школа. *СУМ* дає ще такі не українські слова як УЧИЛИЩЕ, що його визначує як „спеціальний навчальний заклад, що дає середню або неповну середню освіту і певну професію". Ще менше українським можна назвати прикметник УЧИЛИЩНИЙ. Можна тільки дивуватися, чому *СУМ* уводить в мову такі „гібриди", не пояснюючи, що це власне російські слова.

Деякі інші загальнознані дієслова можуть насувати наголосові труднощі, особливо учителям галицького походження. Так, напр., треба пам'ятати, що дієслово ПИСА́ТИ в першій особі однини наголошується на закінченні: ПИШУ́, але ПИ́ШЕ, і т.д.

Два похідні прикметники ПИСЕ́МНИЙ і ПИСЬМО́ВИЙ майже тотожні синоніми, як це показують приклади, наведені в *СУМ*: *писе́мні* пам'ятки і жива народна мова, *писе́мна* мова; *писе́мний* стіл; *письмо́вий* іспит, *письмо́вий* дозвіл, *письмо́ве* пояснення; *письмо́вий* стіл, *письмо́ве* приладдя. САМОПИСНА РУЧКА — це цікавий неологізм для анг. fountain pen.

ПИСАННЯ так,як і ряд відіменникових дієслів, наголошується на наростку.

Дієслово ЧИТА́ТИ (похідний від нього іменник наголошується на наростку: ЧИТА́ННЯ), крім основного, має також і похідні значення в зворотах, які вчителям західньоукраїнського походження можуть здаватися не зовсім логічними: *чита́ти лекції*, у поясненнях *СУМ*, — викладати, а виклада́ч — цей той, що *читає* лекції, навчає слухачів певної дисципліни. Люди, неознайомлені з таким зворотом, можуть мати невисоку думку про викладача, який, навчаючи, мусить „читати" лекції. Ще менше логічним може здаватися зворот „читати напам'ять", але цю кальку з російської мови („читать наизусть") *СУМ* беззастережно вводить у склад літературних зворотів, підтримуючи її цитатою з Рильського: „Тарас Шевченко знав і любив твори Пушкіна, він охоче читав їх напам'ять". Це запозичення з російської мови можна заступити українським ПРОКА́ЗУВАТИ (ПРОКАЗА́ТИ) НАПАМ'ЯТЬ, що для нього *СУМ* подає синоніми ПРОГОЛО́ШУВАТИ, ДЕКЛЯМУВА́ТИ. Л. Українка, а також і інші письменники вживали цей зворот: „Я наслухала, як він *прока́зував* із Антігони Гемонову промову..." (Л.У.); „Читав Мартин євангеліє, а може він його з голови по пам'яті *проказував*, хто його знає!" (Гр. Григоренко, *Вибрані твори*, К. 1959).

В останньому часі почали справляти нам клопіт такі необхідні в мові інтелігенції іменники як КНИГА і КНИЖКА. В друкованих публікаціях в УССР щораз частіше зустрічаємо слово *книга* і то нерідко навіть на означення малих кількадесятсторінкових збірочок. Подібне трапляється і в наших публікаціях по цей бік „залізної заслони", а тимчасом у *СУМ* виразно показано різницю між цими двома іменниками: *книга* — велика обсягом або, важлива за змістом книжка, а *книжка* — це зброшурована в одне ціле й оправлена певна кількість друкованих або рукописних аркушів; також чималий обсягом твір, надрукований окремим виданням.

Ще виразніше про цю справу пише Б. Антоненко-Давидович в кн. *Як ми говоримо*, в розділі „Книга й книжка": „Чи є якась різниця між цими словами, чи вони абсолютно тотожні і їх можна довільно вживати на свою вподобу? Хоч ці слова й схожі, та все ж різниця між ними є, що залежить не стільки від змісту, скільки від розміру книжки. Найбільше ми вживаємо слово *книжка*: „Ах, я довго вас ждала, ще, як над *книжкою* поезій сміялася, ридала" (П. Тичина), „Письменному — *книжка* в руки" (М. Номис).

Під словом *книга* розуміємо грубий фоліант, гросбух, головну бухгалтерську *книгу*, книгу вхідних і вихідних паперів чи так зване святе письмо: „Чи то вмер чернець у келії, пишучи святу *книгу*?" (І. Франко). Виходячи з цього, треба відповідно користуватися словами *книжка* й *книга*". (Ст. 60-61).

Подібна історія трапляється в нас з іменниками ПІДРУ́ЧНИК і ПОСІБНИК. Чомусь щораз частіше подибуємо в пресі слово *посібник* замість від років узвичаєного *підру́чник*. *СУМ* подає таку дефініцію цих слів: „*підру́чник* - книга, за якою вивчають учбовий (з рос.; треба *навчальний*) предмет, посібник; *посібник* — книжка або наочне приладдя, що використовується у процесі навчання.

Почуття непевности огортає нас, коли приходиться підібрати відповідне слово, поки почнемо працю над матеріялом у книжці. Як сказати — „відкрийте" чи, може „відчиніть" книжки, чи, може ще якось інакше. Щоб розвіяти ці сумніви, наведемо в цілості статтю Б. Антоненка-Давидовича „Відкривати, відчиняти, розгортати" з його цитованої вже книжки: „Часто слова *відкривати* й *відчиняти* вважають за синоніми, ніби вони означають одне й те ж, і кажуть: „*Відкрий* вікно" — замість „*відчини* вікно" або навпаки. „На нашій вулиці *відчинили* нову крамницю" — замість правильного *відкрили* нову крамницю. Українською мовою *відчиняти* можна двері, вікна, браму, ворота, квартирку, цебто те, що потребує певного фізичного зусилля рук людини („Хто торка, тому відчиняють" — М. Номис), там же, де йдеться про початок функціонування якогось закладу, виявлення якихось властивостей або мовиться про те, що зробили щось відомим для всіх, там слід казати слова *відкривати*, *відкрити*: „Прокіп на мене розсердився. Бігає, виставку влаштовує. Сьогодні *відкривають* (О. Корнійчук); „Немов заслона впала і *відкрила* натури дивні красної дари" (Л. Українка).

Отже, правильно буде сказати: „На нашій вулиці *відкрито* нову крамницю, яку *відчиняють* щодня о восьмій годині ранку".

Відповідно до цього користуємося й дієсловами *зачиняти* та *закривати*: „*Зачини* вікно, бо буде протяг"; „Кінотеатр *закрито* на ремонт"; „Загальні збори *закрито* після прикінцевого слова доповідача".

Коли мовиться про книжку або зошит, то треба казати РОЗГОРНУ́ТИ, а не *розкри́ти*, ЗГОРНУ́ТИ, а не *закри́ти*: „Я *розгорнула* книжку і прочитала епіграф" (Л. Українка); „Книжку *згорнув*, сховав у свою шаховку" (Б. Грінченко)".

Як назвати відрізок часу, під час якого вчитель навчає учнів? У нас найбільш принятою назвою є ЛЕКЦІЯ, що її *СУМ* окреслює як „усний виклад навчального предмета викладачем у вищому або середньому спеціяльному навчальному закладі": „Вчора увечері він читав їм лекцію". Часто в нас також уживається ГОДИНА, яку *СУМ* окреслює як „відрізок часу, що відводиться на урок, лекцію, заняття".

У наведеній дефініції є слово, що його напевно не вживає ні один учитель у наших школах. Це слово УРОК — очевидний русизм, що так всевладно поширилося в мововжитку не тільки офіційних шкільних чинників УССР, але й в мові письменників, включно навіть з таким гарячим оборонцем чистоти української мови, як Б. Антоненко-Давидович.

СУМ подає таке значення цього слова: 1. завдання навчальної роботи, які даються учневі для підготовки до наступного заняття: („Ану, хто знає *урок*? — спитався учитель? - П. Мирний); 2. Навчальне заняття: „Після перерви був *урок* української мови".

У давніших словниках це слово подане тільки в множині та в зовсім інакшому значенні. Так, у Грінченка *уроки,-ків* перекладено на російське слово *сглаз*: „Виливали переполох, вмивали від *уроків*". У словнику Ізюмова-Панейка *уроки* — це *пристріт*. Те саме пояснення дає й *СУМ*: *уроки,-ків* — за маловірними уявленнями — наслання хвороби кому-небудь поглядом.

Вплив російської мови позначився також і в інших ділянках шкільного життя. Так, напр., шкільна табли́ця, на якій пишуть крейдою — це ДО́ШКА (рос. доска́), а слово ТАБЛИЦЯ у тому ж значенні *СУМ* зачислює до рідко вживаних слів. Слово КАТЕ́ДРА (підвищення із столом для лектора або викладача), яке подає і Грінченко, і Голоскович, у сучасних київських словниках є вже тільки КА́ФЕДРА так, як рос. ка́федра. Шкільну лаву витиснуло вже слово ПАРТА, хоч щоправда воно подане і в Грінченка, і в Голоскевича.

В іспитовій термінології також подибуємо слова, що нам мало знані або й зовсім чужі. Наведемо їх тут з поясненнями, які дає *СУМ*. Слова ІСПИТ, ІСПИТУВАТИ часто заступлені словами ЕКЗАМЕН, ЕКЗАМЕНУВАТИ. Дієслово *складати* іспит, (екзамен) *СУМ* уважає поправнішим, ніж здавати іспит, (рос. сдавать экзамен). Інші дефініції за *СУМ* такі: „ДЕРЖАВНІ ЕКЗАМЕНИ (ІСПИТИ) — випускні екзамени у вищих навчальних закладах; ЗАЛІК — перевірка знань студентів і учнів вищих і спеціяльних навчальних закладів без оцінки в балах; СКЛАДАТИ (СКЛАСТИ) ЗАЛІКИ — проходити перевірку знань або спортивних досягнень: ОЦІНКА — прийняте позначення якости знань і поведінки учнів; ВІДМІННИК, (ВІДМІННИЦЯ — жін. р. до відмінник) — учень, який вчиться на „відмінно", ВИПУСКНИ́К (ВИПУСКНИ́ЦЯ) — той, хто вчиться в останньому класі (на останньому курсі) або закінчив навчальний заклад, одержавши відповідне свідоцтво чи дипломом; БАЛ — а (рос. балл) — виражена цифрою оцінка знань і поведінки учня: „Меншого бала, як п'ять, ніколи не одержував".

Цікаво, чи наші вчителі, познайомившися оце з термінологією свого звання, мають намір засвоїти її так, щоб отримати „бала" неменшого, як п'ять? Кандидатів на найкращу оцінку просимо оберігатися чужого „пристріту" і не брати до уваги ні „балів", ні „уроків", ні „училищ", ні іших мовних засмічень.

Про українську ортоепію

Тоді, коли в українській пресі ЗСА, а ще більше Канади, в останніх двох роках появилися десятки статтей, відгуків та опіній в справі українського правопису, тобто ОРТОГРАФІЇ, не видно в ній великого зацікавлення справами української ОРТОЕПІЇ, ділянкою мовної культури неменше важливою. Ортоепія встановляє норми правильної вимови слів і тому вона повинна бути важливою частиною нашого плекання рідної мови та об'єктом пильного вивчання в школах українознавства.

Важливою частиною ортоепії є проблема правильного, літературного *наголосу*. Спостерігаючи мовлення еміграції, зауважимо великі розходження в наголошуванні слів між українцями із західніх земель та осіб, що походять із центрально-східньої України. А що наша літературна мова основується на центрально-східних діялектах, „західняки", що дбають про мовну культуру, мусять чимало доложити зусиль, щоб вивчити та закріпити незвичні їм літературні наголоси, навіть у найпоширеніших словах. Ось приклади. В Галичині говорили тільки: я бУла, воно бУло, вони бУли, тоді коли літературна мова вимагає наголосів: я булА, воно булО, вони булИ. Цікаво, що подібне розходження існує і в майбутньому часі дієслова „бути". На заході України говорили найчастіше: я будУ, ти будЕш, тоді, коли літературна вимова цих форм є: я бУду, ти бУдеш. В Галичині говорили тільки: я рОблю, я кАжу, я лЮблю, на Наддніпрянщині ж тільки: я роблЮ, я кажУ, я люблЮ, яка вимова її увійшла до літературної норми. Нелегко галичанам привикнути до літературних наголосів: стОляр, подУшка, збІрник, ОлЕг, Осип, ТарАса, коли вони змалку привикли говорити: столЯр, пОдушка, збірнИк, Олег, ОсИп, ТарасА.

Про проблеми наголосу ми вже писали та писатимемо більше в майбутньому. Тут зупинимося ще над іншими проблемами ортоепії. Деякі з них спричинені „*мовною інтерференцією*", впливом другої мови, яку даний мовець частіше вживає. Чрез вплив російської мови деякі українці вимовляють слова КАЗАВ, РОБИВ майже як „казаф", „робиф", хоч їхня літературна вимова звучить майже як „казау", „робиу". Російським впливом пояснити можна і неправильне м'якшення приголосних Ч, Ш, та Щ, які в нашій мові є завжди тверді. Отже, вимова „нічь" „шьчьо" замість правильного твердого НІЧ, ЩО, це небажана русифікація української вимови. Англомовним впливом можна пояснити вимову „шміє́ша" для слова СМІЄТЬСЯ, яке правильно вимовляємо „сьмієцьцья". Це калічення української вимови зустрічаємо в учнів, над вимовою яких батьки та учителі не досить працюють.

Неуважність до правильної вимови спричинена, думаємо, у великій мірі тим, що багато українців уважає, помилково, що наш правопис є фонетичний, тобто, що як пишемо, так і читаємо. Дехто навіть гордиться, що, мовляв, англійці ціле життя мусять вивчати „спелінг" своєї мови, а в нас жодного спелінгу не треба. На жаль, це не зовсім так. Наш правопис (як харківський", так і сучасний підсовєтський) має основу не фонетичну, а фонетично-етимологічну, тобто деякі слова ми пишемо (так як і англійці) на основі їхнього походження і традиції, а не так, як сучасники їх вимовляють. Ми вже давали приклад, що слово СМІЄТЬСЯ вимовляємо інакше, як написано, а ось інший приклад. Правопис каже писати ДВАНАДЦЯТЬ і так непоінформовані мовці стараються це слово вимовляти. Тим часом у ньому зовсім не чути звука Д, бо його правильна вимова є „дванацьцьать" (насправді звук ЦЬ є подовжений, а не подвоєний). Також „західня" вимова „дванайцять" є нелітературна.

Так отже і в нас є „спелінг" — розбіжність між написаним і вимовою, якого, на жаль, в школі мало, або й зовсім не вивчають.

А.

Анали чи аннали?

Треба сумніватися в правильність уживання слова „аНали" замість „аННали" Це не тільки правописна справа, але й мовно-речевий огріх, бо на означення певного, окресленого поняття, вживається слово, яке має зовсім інше значення.

Слово „аННали" виводиться з латинського „annum" і з похідного „annales", тобто річники, річні звіти з наукових дослідів, відкрить, винаходів — літописи. Слово „аНали", „аНальний" виводиться від латинського „anum" і означає частину тваринного організму, призначену для відпроваджування залишків процесу травлення.

Словник Голоскевича неправильно подає „аНали". *Словник української мови* Академії Наук УРСР, т.І, стр.47 подає: „АННали — записки історичних подій за роками, літопис, взагалі записи". Цей самий словник подає на стр. 42: „АНальний — відхідниковий. АНальний отвір". *Український Радянський Енциклопедичний Словник*, том І, стр. 81 пише: „АННали (лат. annes від annus) рік. запис подій за роками". *Польсько-український Словник* т.І, стр. 16 подає: „АННали". *Словник чужомовних слов*, стр. 34: „АННали, літопис, щорічні записки подій, назва багатьох наукових журналів". Там же на стр. 31: „АНальний — відхідниковий". *Українська літературна мова й вимова*: „АННали" (стр. 26). *Словник наголосів: „АННали"*. *Українсько-російський словник*, т. І, стр. 12: „АНальний — анатомічне і „аННали" (стр. 14). *Українсько-англійський словник* Подвезька стр. 40: „АННали — annals, літопис".

Годі подумати, щоб якась поважна наукова установа, видаючи том своїх учених записок, чи наукових річників, мала на думці видання, що стосувалося б відхідної кишки.

Цю номенклятуру пора занехати, щоб справ розуму, осідком якого є голова, не змішувати з іншими функціями людського організму.

Володимир Барагура

Назви пальців

Хоч усі ми маємо до діла з пальцями, багато, мабуть, і дорослих ідуть через життя, не знаючи літературних назв пальців руки. Вони є такі (починаючи з найменшого): МІЗИНЕЦЬ, ПІДМІЗИННИЙ ПАЛЕЦЬ, СЕРЕДНІЙ ПАЛЕЦЬ, ВКАЗІВНИЙ ПАЛЕЦЬ, ВЕЛИКИЙ ПАЛЕЦЬ, АБО ПАЛЮХ.

Авторитетний щодо народніх назв словник Б. Грінченка має, одначе, форму МИЗИНЕЦЬ, а не „мізинець". Таке ж написання подибуємо теж в аналогічному словнику, виданому ВУАН в Києві 1925 р. Проф. В. Чапленко уважає, що „МІЗИНЕЦЬ" це просто помилка в „Правописному словнику" Г. Голоскевича (за російською вимовою цього слова), яку треба в майбутніх словниках виправити.

У *Словнику Української мови* (Київ 1970) підмізинний палець має ще назву „безіменний палець". Це, одначе, калька російської назви і тому її треба уникати. Цей же палець у вже згаданому анатомічному словнику має ще назву КАБЛУЧКОВИЙ ПАЛЕЦЬ. Вона точно відповідає англійському „ring finger". Назва ПАЛЮХ (наголос на першому складі) подана в *СУМ* як діялектична, але одночасно з цитатою з музичної літератури. Тому, що ця назва коротка й вигідна, не слід її з мови викидати. У *Польсько-українському словнику* (Київ 1959), вона вжита як літературна, без приміток.

А. Вовк

Річні збори українських ветеранів польської армії

Єдиний відділ українців, ветеранів польської армії в Америці — у Чікаґо відбув збори і вибрав нову управу. Ціллю такого відділу була потреба старатися про права і опіку, яка прислуговує воякам альянтських армій. Українці добровільно, чи примусово, — воювали за Польщу, хоч польський окупант не мав серця для леґітимних аспірацій до самостійности України.

Йдуть дальші переговори при допомозі польських ветеранських організацій для здійснення намічених цілей українських ветеранів польської армії.

І добре теж сталося, що постала така нова організація; бо треба „змінити варти", треба комусь продовжувати збройні традиції України. Кіш Українських Січових Стрільців порожній, члени УГАрмії відходять у далеку дорогу, дивізійники ще ходять в шапках на похорони, влаштовують свята замаювання гробів на Зелені Свята, але і їх вік недовгий, бо вже шістдесятка минула. Настане шістдесятників і членів обох УПА, тож треба нових рекрутів. А не буде їх, то й не буде кому продовжувати традицій. Ветерани польської армії — молодші, на короткий час ще вистачають.

Щоби приєднати ветеранів американської армії у нас не робиться старань. Зрештою, їм не подорозі з існуючими українсько-ветеранськими організаціями. Якби в нас існувала стрілецька громада чи обєднання, яке б дійсно об'єднувало усіх колишніх вояків українців, то, може, вдалося б намовити їх до співпраці. А так Усусуси майже вимерли; УГАрмія вимирає на постах, от хоч би взяти Обзвуа: д-р В. Ґалан і Іван Поритко вмерли, бо постарілися. І не залишили навіть споминів і історії Стрілецької громади в Америці, а відтак — ОбВУА. А Канада з приводу 50-річчя існування Стрілецької громади видала велику книжку. Зближаються збори чи конвенція ОбВУА, що відбудеться у Філядельфії в листопаді цього року. Треба зміни, бо невесело в рядах українських ветеранів. Громадянство їх не шанує. УККА їх зіґнорував.

На зборах передискутовано потребу поповнення місцевого відділу ОбВУА ветеранами польської армії, бо нема рації творити новий відділ. Є можливість, що оба відділи зійдуться і виберуть нову спільну управу.

Управа відділу польських ветеранів оформлює анкети нових членів і коли така праця скінчиться, будуть скликані спільні збори. Рішено спільно перевести збірку на інвалідів у листопаді цього року.

До нової управи ввійшли: Яків Берестянський — голова, Володимир Миська — секретар, Володимир Микитка — касир і д-р Микола Тимяк — голова Контрольної Комісії.

Слідуючою більшою імпрезою буде „Просфора".

Степан Куропась

В ДРУГУ СУМНУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ
нашого Дорогого
МУЖА, ТАТА й ДІДУСЯ

бл. п.

ВАСИЛЯ ПАЩАКА

* 27-го січня 1915 р. — † 1-го листопада 1978 р.

будуть відправлені

СЛУЖБИ БОЖІ з ПАНАХИДАМИ

в церкві св. Ів. Хрестителя (Нюарк, Н. Дж.), в суботу, 1-го листопада 1980 р., о год. 7:15 рано;
в катедрі св. Володимира й Ольги (Вінніпеґ, Ман., Канада), в неділю, 2-го листопада 1980 року, о год. 12-ій полудня.

РОДИНА

†

Ділимося сумною вісткою, що по довгій і важкій недузі, 26-го жовтня 1980 року, відійшов у Вічність,

наш Дорогий

ТАТО, ДІДО І ЧОЛОВІК

бл. п.

ТЕОДОР ЛОЙКО

нар. 8-го червня 1910 року у Підбіря, Україна.

ПАНАХИДА у вівторок, 28-го жовтня 1980 р., о год. 7:30 веч., в похоронному заведенні Петра Яреми в Ню Йорку.
ПОХОРОН в середу, 29-го жовтня 1980 року, о год. 9:30 ранку до церкви св. Юра на український католицький цвинтар св. Духа.

Горем прибиті:
син — ВОЛОДИМИР з дружиною ГАЛЕЮ
внук — ДАРКО
дружина — РОЗАЛІЯ
Сестри і Брати в Україні

Pd. pol. ad.

П'ятирічний ювілей Кредитової Кооперативи в Бостоні

Українська Братська Федеральна Кредитова Кооператива в Бостоні врочисто відзначила п'ятирічний ювілей свого існування 27-го вересня цього року, в залі української православної парафії св.Андрія у Бостоні. Програма святочного ювілею складалася із двох частин. У першій частині, в суботу, 27-го вересня, відбувся бенкет зі святочною програмою, після чого відбулася забава з танцями до пізньої ночі. В другій частині в неділю, 28-го вересня, були відправлені Божественні Святі Літургії в обоїх українських церквах, в наміренні членів, а потім відправлено Панахиду за померлих членів кредитівки.

У гарно прибраній залі святочний ювілей відкрив ініціятор, основник та президент Української Братської Федеральної Кредитової Кооперативи в Бостоні д-р Іван Дідюк, вітаючи всіх членів та гостей, і попросив до спільної молитви, котрою розпочато свято п'ятилітнього ювілею. Після молитви президент кредитівки д-р Іван Дідюк підніс тост за здоров'я всіх членів, а всі зібрані відспівали многоліття засновникам кредитівки.

Після вечері д-р Іван Дідюк, вітаючи отців парохів, президента Централі Українських Кооператив Америки інж. Дмитра Григорчука з Чікаго, колишнього заступника президента ЦУКА Маріяна Коця з Джерзі Сиcéті, котрий допоміг нам заснувати нашу кредитівку, та всіх членів кредитівки. Він подкреслив, що всім нам приємно бути разом на цьому великому святі, однак, деякі наші члені не можуть бути з нами, бо вони відійшли від нас у вічність. Він попросив присутніх встати, щоб вшанувати їх пам'ять однохвилинною мовчанкою. Потім він зреферував присутнім про перебіг праці п'ятилітнього існування нашої кредитівки в Бостоні, та розсказав про великі заслуги українських кооператив в Америці, Канаді та в цілому світі, порівнюючи, скільки майна ми, українці, маємо в діяспорі, а що мають наші люди в Україні.

Бостонська громада повинна гордитися тим, що зробила наша кредитівка за п'ять років: вона начислює понад 275 членів, а що найважливіше — майно її зросло до 1,054.000 долярів. Далі д-р Дідюк заохочував і запрошував всіх українців Бостону й околиці стати членами кредитівки та вкладати в ній свої ощадності. Д-р І.Дідюк представив присутнім всіх основників, з котрими він розпочав це кооперативне діло. Присутні винагородили їх гучними кількахвилинними оплесками. Накінець він представив присутнім майстра церемонії мгра Андрія Витвицького, котрий, перебираючи провід свята, привітав присутніх в українській і англійській мовах і представив присутнім гостей за головним столом.

Після привітів від місцевих організацій і товариств забрав слово президент Централі Українських Кооператив Америки інж. Дмитро Григорчук. Перша частина його реферату була жартівливою і гумористичною, а в другій — він говорив про поширення кооперативного руху, обслуги, яку дає наша кооператива своїм членам, та про об'єднання усіх українців в членах кооперативи. По рефераті він від Централі Кооператив Америки вручив ініціяторові, основникові та президентові д-рові І.Дідюкові Почесну Грамоту Подяки за створення кредитівки та ведення її досьогодні на пості президента, а також наділив спільною грамотою всіх основників кредитівки.

Велику несподіванку зробила д-рові І.Дідюкові управа кредитівки: його п'ятилітній заступник Василь Міґован передав йому від кредитівки золотий годинник за його велику і жертвенну працю для кредитівки.

Нагороджений гаряче подякував за пам'ять і подарунки. Рівнож подякував всім основникам, президентові ЦУКА, інж. Д.Григорчукові, М.Коцеві, теперішньому проводові кредитівки та всім членам. Далі він представив визначних гостей; присутніх на святі, а накінець представив членів теперешньої управи кредитівки.

Прикінці о.декан Петро Оґірко зложив ґратуляції від себе і всієї української католицької парафії у Бостоні, після чого слідувала молитва подяки і грімке "Многая літа".

Н.Н.

Святослав і Ніна Караванські в Ютиці

Завдяки заходам місцевого Відділу УККА в днях 19 і 20 вересня відвідали українську громаду в Ютиці борці за права України та довголітні політв'язні тюрем і концтаборів в СССР Святослав та д-р Ніна Караванські.

„У пятницю, 19-го вересня, відбулася пресова конференція з участю телевізійних репортерів, а наступного дня місцевий часопис „Обсервер Діспач" помістив світлину С. і Н. Караванських і статтю п.з. "Потребуємо американської допомоги, — кажуть українські дисиденти". Телевізійна станція, канал 4, передавала під час вечірніх новин деякі фрагменти із конференції.

У суботу, 20-го вересня, після закінчиння навчання учні школи українознавства при парафії св. Володимира Великого разом з учителями зустрічали дорогих гостей квітами і многоліттєм. Учениця Христя Рабій вітала гостей від учнів, а о. Смик — від управи школи. Після короткої гутірки Святослав Караванський, на велику радість дітей, відчитав дві народні гуморески у власному опрацьованні.

Піснею „Боже Великий" діти прощали гостей з України і багатьом із них, напевно, більше зрозумілими і глибше відчутними стали умови життя на Батьківщині, де „люд у кайданах", де „навіть молитись ворог не дасть".

Увечорі того ж дня відбулася зустріч з місцевою громадою і численними гістьми зі сусідніх місцевостей. Вечір відкрила коротким словом культурно-освітня референтка УККА Ярослава Томич, яка насвітлила громадську та політичну діяльність С. і Н. Караванських, їхню принципову поставу, невгнутість у відношенні до окупанта, незламність в обличчі репресій.

Окремо спинилася вона на літературній творчості С.Караванського, стверджуючи, що між поетом і людиною в цьому випадку нема розходжень, нема дисонансу, а є абсолютна гармонія. Живши в умовах найглибшої темряви, найбільшої нелюдяности, спідленого пристосування до вимог ворога, поет присвятив свій визначний хист світлим, високим ідеалам людства, в чорне небо української дійсности підняв білий парус, прямуючи крізь бурі і разбурхані хвилі до сонця, до волі, до правди.

Відома із своїх рецитаторських виступів Володимира Смик прочитала з недавновиданої збірки С.Караванського „Сутичка з тайфуном" поезії: „Білий парус", "Присяга", "Хто ти", "Я і ти" й інші, передавши уважним слухачам динаміку і оптимізм, напругу і невгнутість, мужність і ніжність поезій Святослава Караванського

Зворушливо прозвучала „Колискова", присв'ячена синові Юрія Шухевича, який, як і його славний дід, носить ім'я Роман. Дальшою точкою програми був на високому рівні виступ співака-баритона Зенона М'якого при мистецькому фортепіяновому супроводі учительки музики Галі Ґнап-Хомут.

Ніна Строката-Караванська говорила про те, якою цінною для політв'язнів є моральна підтримка і як багато може допомогти зорганізована акція еміґраційної спільноти. Вона розсказала теж про нескорену робітничу родину Сірих із Одеси, а відповідаючи на численні запити, подала цікаві деталі, між іншим, і про конференцію в Копенгагені.

Ще дві народні милозвучні пісні у виконанні Зенона М'ягкого, ще кілька мелодійних акордів фортепіяну, і до мікрофону підійшов сам поет. Він читав свої гуморески і сатири, побутові та политичні, а вдячні слухачі нагородили його щедрими оплесками.

Присутні мали змогу придбати видану недавно збірку поезій „Сутичка з тайфуном" з присвятою автора на згадку цієї зустрічі, а також англомовну довідку „Документед Персекюшен" укладу д-р Н.Караванської про українських жінок політв'язнів.

Цей небуденний вечір, напевно, залишиться надовго в пам'яті нашої громади.

Я.Т.

Українці Нюарку...

(Закінгення зі стор. 1)

Під час програми біля Міської будівлі в Ірвінґтоні — Андрій Кейбіда представляє одного з промовців.

посадник Ірвінґтону Роберт Міллер, який теж закликав інших співгромадян приєднатися до оборонних акцій українців. В тому дусі промовляв стейтовий асемблімен Джеймс Занґарі. „Я знаю багато про українців і мені вони близькі, — сказав під оплески Занґарі, — бо зять мій і внук — українці". Він також солідаризувався з передбесідниками у конечності неполегливих і голосних акцій в обороні українських політв'язнів.

Заяву Роналда Реґена і привіт від Джорджа Буша, який не міг прибути на маніфестацію з уваги на перевантаження іншими виступами, відчитав Стів Поступак, екзекутивний директор Відділу національностей передвиборчої кампанії Реґена-Буша.

Н. Строката-Караванська, вказуючи на надходячу Мадридську конференцію, сказала, що на тих нарадах слід засудити „російський большевизм за нищення власного народу, за поневолення українського і інших народів", а звертаючись до американських лідерів заявила, що „на вас лежить відповідальність за дальшу долю поневолених народів". Вона теж висловила побажання, щоб американський нарід успішно добився звільнення закладників в Ірані. Коротку заяву Н. Строкатої-Караванської переповів англійською мовою проф. М. Чировський, який відтак відчитав відповідну резолюцію, що її присутні прийняли. Копії резолюції вислано до президента Джіммі Картера, державного секретаря Едмунда Маскі та до Об'єднаних Націй.

Молитвою, що її провів о. М. Кучм'як і відспіванням „Ще не вмерла" закінчено цю маніфестацію. Дякуючи всім за участь, інж. Семанишин закликав до частіших акцій в обороні українських політв'язнів в усіх українських громадах.

У першу річницю смерти св.п. О. Демченка

Дня 29-го жовтня 1979 року, після короткої недуги, на 86 трудолюбному році життя відійшов у вічність св.п. Олекса Демченко, сотник армії УНР, довголітній голова Дирекції та почесний член української кредитової кооперативи "Самопоміч" в Джерзі Сиіті; зразковий член української православної парафії св.Софії у Байоні, Ню Джерзі; довголітній член Управи місцевого Відділу УККА в Джерзі Сиіті та почесний член інших організацій.

св. п. О. Демченко

Відійшла у вічність людина, яка була одним із визначніших учасників революційно-визвольної боротьби України. Покійний був сином Наддніпрянської землі, родом із Полтавщини, народився 2-го лютого 1894 року Закінчивши гімназію, він поступив в університет, але вже на другому році студій був покликаний до російсько-царської армії. По закінченні військового вишколу відкрилася йому кар'єра в чужій російській армії, але поклик любови до української землі та народу перемагає і Покійний вертається в Україну, де приймав участь у боротьбі за самостійницьке життя.

Це була людина багатогранна, та пориваючим громадським працівником, який любив Україну та свій народ. Він був націоналістом; не хилив голову перед ворогами. Хоч доля примусила його жити на чужині, звів собі гніздечко разом з дружиною та працював для рідної Батьківщини.

Покійний був чесною і прямолінійною людиною, втішався пошаною громади. В роковини його смерти видатні громадсько-політичні діячі з низьким поклоном спішать до міста його вічного спочинку.

Е. Ясеньовський

НЕЗАКІНЧЕНИЙ НАРИС...

У „Свободі", ч. 229, з вівтірка, 28-го жовтня, у нарисі Лесі Лисак-Тивонюк п.з. „Вдова" пропущено один рядок, а з цим його закінчення, яке повинно було звучати так: „Бо кароока жінка не знала — не могла знати, що Ганна теж була вдовою..."

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

В інформації „Українська тематика включена в конґрес Чехо-Словацької Академії Наук", поміщеної у числі „Свободи" з 17-го жовтня ц.р. трапилась основна помилка, а саме: доповідь про українську та російську еміґрацію в Празі виголосила д-р Анна Процик, а не д-р Анна Чопик, як подано в інформації. Модератором сесії, яка розглядала чехо-словацько-українські відносини була проф. Мирослава Знаєнко з Ратґерського університету.

Округа УНС в Ню Йорку...

(Закінгення зі стор. 1)

му для старших членів, допильнування стипендистів тощо.

Головний предсідник вияснив, що: ведеться перевірка дивіденд; УНС доклав до „Свободи" і „Українського Тижневика" в 1979 році 400,000 долярів і це було мотивом припинення висилки „Українського Тижневика" для всіх членів; за доставу газети, на його думку відповідають льокальні поштові уряди; УНС вклав вісім мільйонів долярів в Українську Будівлю, федеральних фондів на будову дому для сеньйорів не отримав, але з проєкту будови не зрезиґнував і далі перевіряє всякі можливості; члени які хочуть мешкати на Союзівці можуть і тепер там перенестись за ціну 200 долярів в місяць з харчами і мешканням.

В загальному збори були успішними, проходили в дружній атмосфері, а інформації головного предсідника д-ра І. Флиса, стануть допоміжним матеріялом для секретарів та організаторів у їхній нелегкій праці. Окружна Управа гостила присутніх кавою і солодким і там продовжувались розмови на союзові і громадські теми.

ПРО ОБРАЗОТВОРЧЕ...

(Закінчення зі ст. 2-ої)

леннях не згадується про справи українського образотворчого мистецтва, бо там мистці не мають своєї репрезентації.

Годі наводити всі причини, для яких зорганізованість українських мистців у діяспорі є потрібна. Коли якась центральна форма організації не всім відповідає, треба пошукати за способом федераційного порозуміння різних автономних груп.

Відомо, що в терені є чимало українських мистців з доброю сучасною освітою та з теоретичною ерудицією. Українська преса друкується в українській та в англійській мовах. Нема кращої дороги для ширення добрих та правильних інформацій про нові ідеї в мистецькому житті, як їх популяризація у пресі. В той спосіб збагачується зміст преси та поширюється розуміння часами нелегких явищ у сучасному мистецтві.

Одначе, для успішної співдії є конечне постійне порозуміння та контакт між мистцями. Значне число українських мистців того контакту ані індивідуально між собою, ані з мистецькими осередками не має.

Об'єднання Мистців Українців в Америці звертається зі закликом до всіх українських мистців, які живуть у країнах вільного світу, зокрема молодих, щоб вони надіслали свої адреси та загальні біографічні дані. Цей матеріял послужить для зладження картотеки українських мистців, яка може стати джерелом для майбутньої історії українського мистецтва. Одночасно той же матеріял допоможе скласти сучасний адресар, щоб у важливих справах пересилати мистцям інформації про організаційне українське мистецьке життя.

Матеріяли ті проситься пересилати на адресу: Mr. P. Andrusiw, 123 Merritts Pond Rd., Riverhead, L.I. N.Y., 11901.

УКРАЇНСЬКА СВІТЛИЧКА ДОПОМАГАЄ БАТЬКАМ ВИХОВУВАТИ ДІТЕЙ.

БАТЬКИ! Зв'яжіть замолоду ваших дітей з найстаршою, найбільшою й найбагатшою українською національною установою поза межами батьківщини, якою є Український Народний Союз, щоб запевнити їм кращу будучність в нашій громаді у вільному світі нового свідомого члена!